

Vendégeink.

Mire a sorok, megjelennek francia vendégeinket Budapesten fogjuk ünnepelni. Viszonozzák a két év előtti látogatást, megnézik kiállításunkat, bejárják az alföld rónait és meg fognak győződni arról, hogy a magyar nemzet értelmes, életképes, a természettől gazdagon megáldott és felismerik nemzetünk ama hivatását, hogy vezérszerepre van utalva a keleten, és minden kelléssel bír ahhoz, hogy nyugati nemzetek között is megállja helyét.

Örömmel üdvözljük francia vendégeinket Magyarország határai között. Üdvözljük nemesak azért, mert nemzetünknek ősi erénye a vendégszeretet gyakorlása, a vendégjog tisztelete; hanem, mert a magyar nemzet mindig különösen rokonszenvezett a francia nemzettel.

Mindig méltányolni tudta azt, hogy nincs nemzet, mely annyi nagy politikai és társadalmi eszmét adott a világnak, mint Franciaország.

Nagy eszmék, melyek utóbb végrehajtva minden civilizált nép közkincsét képezték, Franciaországban láttak napvilágot. Franciaország volt az, mely a politikai és emberi szabadságot már akkor proklamálta, midőn még egész Európa békóba volt verve.

Örvendünk, hogy Franciaország fiai személyesen ismerik meg Magyarországot; mert megismerve bennünket meg fognak győződni arról, hogy nincs nemzet, melyet több rosszakarattal ismertettek volna, mint Ma-

gyarországot. Meg fognak győződni, hogy az irigység, szövetkezve a felületességgel gyakran meséket koholt ez országról, a hol minden idegen barátságos otthont lel.

De a köd oszlani kezd. Negyedszáz év óta vagyunk Ausztriával ugyanazon uralkodó családnak jogára alatt és daczára

országát mint ez előtt egy félszázadon át. Ausztria népei ismerték a politikai Magyarországot, de nem ismerték magát a magyar nemzetet. És mert a politikai Magyarországtól idegenkedtek, ellenszenvvel viseltettek a magyar nemzet iránt is. A külföld pedig a német sajtóból vett rólunk tudomást.

Hogy milyenek voltak ez értesítések, azt tudja mindenki.

A vasut, a táviró, a közlekedési eszközök kitünősége naggyá tette minden nemzet forgalmát. A közlekedés olcsósága lehetővé teszi, hogy ma személyesen meggyőződést szerezhessen kiki egy ország viszonyairól. És ha valaki csak nyolcz napot is tölt egy idegen nép között, jobban megismeri annak jellemét és civilizációját, mintha köteteket olvas arról, a mit róla irnak, különösen ha rosszakaratu forrásokból merit tudomást.

Nagy, hatalmas országokat mint Franciaország, Angolország fölkeressék az egész világ, megnézi látványosságait, muzeumait, kincseit, tanulmányozza viszonyait, olvassa irodalmát; az ily nemzetekről ép azért nem lehet koholmányokat a világba szórni; de

a kisebb országok iránt kisebb az érdeklődés is. Itt az érdeklődést föl kell kelteni; módot kell nyújtani és eszközöket keresni, hogy az ily országokat is fölkeressék az idegenek. Hogy pedig ez megtörténjék, erre legalkalmasabb mód a kiállítás.

Kiállításunk gazdasági jelentőségét minden nap méltatja a sajtó; örömmel teszi közzé annak eredményeit, pedig ezeknél nem ese-

LESSEPS FERDINÁND.

annak, hogy a fejedelem közössége és sok tekintetben érdekeink közössége is összekapcsolta bennünket, azért Ausztria népei még sem ismerték Magyarországot. Szomszédok vagyunk századok óta; de a hosszú múlt alatt alig akadtak ott oly érdeklődők, a kik Magyarországon tanulmányutat tettek volna. Az utóbbi három hónap alatt több osztrák és cseh látogatta meg Magyar-

kélyebb amaz erkölcsi, hogy úgy mondjuk nemzeti haszon, a mely az által származik, hogy a művelt világ ez alkalommal közvetlen tanulja megismerni hazánkat, közvetlen érintkezik velünk, a mi a felőlünk eddig uralkodott véleményt tetemesen módosítja. Mert elmondhatjuk, hogy a civilizált világ sajtója ma érdemünk szerint foglalkozik velünk. A köd oszlani kezd.

Ausztria népei tömegesen keresnek föl bennünket és mind a bécsiek, mind a csehek meggyőződhetek arról, hogy a négy folyó és három bércz között lakó nép örömmel, barátsággal s igazi magyar vendégszeretettel fogadta őket. Meggyőződhetek arról, hogy mi velük nem ellenségek, hanem barátok akarunk lenni. Hogy elítéljük ama politikát, mely a folytonos eselszövészek által örökös ellenségeskedést iparkodik szítani a szomszéd népek között, hogy így egyiket a másik által tartsa sakkban. Szomszédaink itt közöttünk és általunk győződhetek meg arról, hogy mi jogainkat, nemzeti önállóságunkat mindenkor megvédtük, és meg fogjuk védeni, de elnyomni nem akarunk senkit. És az érintkezés, melyet a kiállítás közvetített közöttünk, bizonyára meg fogja teremni gyümölcseit.

És valamint örömmel fogadtuk eddigi vendégeinket, ép úgy szívesen «isten hozottal» üdvözljük francia vendégeinket, a kik Lesseps Ferdinánd, e kiváló tudós és esodákat mivelő mérnök vezetése alatt érkeznek körünkbe. Lesseps Ferdinand nevét ismeri az egész világ. A suezi csatorna építése ismertté tette őt az ó- és új-világ-részben egyaránt. E műve századunk egyik legnagyobb alkotása, mely nem kevesebb mint háromszáz millió forintba került, mely nagy összeget Egyiptom, Franciaország, Olaszország, Magyarország és Ausztria üzletvilága irta alá és gyűjtötte össze, hogy a suezi földszoros átvágását létesíthesse. S a midőn a férfunak arczképét bemutatjuk, főbb életrajzi adatait a következőkben csoportosítjuk:

Lesseps Ferdinand vicomte született 1805-ben; kora ifjúságában a diplomaciai pályára lépett; Tuniszban, Kairoban, mint követségi hivatalnok működött. 1848-ban Franciaország madridi követe volt, 1849-ben pedig Rómában működött ugyanily minőségben. Ekkor azonban nézeteltérés fejlődött ki közte és a francia kormány között, minek következtében ez állásáról lemondva, a diplomaciai pályától végkép bucsut vett.

Szaid pasa meghívása folytán 1854-ben Egyiptomba ment s itt fogamzott meg benne az eszme, hogy a suezi csatornát megalkossa, annak tervezetét egy röpiratban tette közzé s azt később, miután a szükséges pénz aláíratott, meg is alkotta. Nyolczvan éves kora daczára még mindig munkaképes, egészséges és mozgékony, a mit

különböen eléggé bizonyít az is, hogy magas kora daczára se rettenve vissza az ut fáradalmaitól, körünkbe érkezik.

A magyar nemesség képződése.

II.

Arra nézve, hogy őseink hogyan laktak, Géza koráig kevés megbízható forrásunk van, s az ide vonatkozó adatokat leginkább a bizanci krónikák szolgáltatják, de ezek feljegyzéseinek alapját is csak a szomszéd népekhez frigykötés vagy zsoldosok fogadása czéljából küldött követek elbeszélése képezi, s azok úgy mint a német krónisták is, inkább az avarok, hunnok és magyarok hadviselési módjával és fegyverzetével, mint házi életével foglalkoznak.

Mig az avarok állítólag, jelenleg avargyűrűk-nek nevezett körülszáncolt táborokban tartózkodtak, melyek egyikének maradványai Esztergom megyében Dömös vidékén most is megvannak, — Attila Budán, a mostani Lukács-fürdő fölötti dombon Etel várát építette.

Nagyszerű fényes vár lehetett, mert maradványai majdnem 200 év után bevándorlott őseinket annyira meglepték, hogy Árpád az elfoglalt ország székhelyéül ezt tűzte ki. Maga azonban a Csepel szigeten telepedett le, de a fejedelmi székhelynek korunkig semmiféle maradványa se maradván meg, valószínű, hogy Árpád s udvara sátor alatt tanyázott s téli lakásul a honfoglalás előtti korból való váraknak egyikét vagy másikat használta. Ilyen volt Visegrád s talán Esztergom is, Zalában Tátika, Baranyában Siklós, Felső-Magyarországban a nagy Morva királysághoz tartozott, német mintára épült, a honfoglalás alkalmával elfoglalt várak, és a római őrtornyok fenmaradt nehánya, melyek jóformán mindjárt a vezérek és főurak kezére kerültek. A nép zöme, pásztor nép lévén, sátrak alatt lakott s állandó lakásra csak Géza idejében telepedett; e mellett azonban épen nincs kizárva, hogy a nép földművelő s kéziparos része az országban talált falvakban és városokban, a már ott tartózkodott lakosság közé helyezkedett, vagy a várak közelében épített gunyhókat.

A tatárjárás előtt épült várakon kívül a hagyomány csak Salamon királyi várának emlékét tartotta fen, melynek csekély maradványait Zalamegye Salamonvár községének a kies Zalavölgyére dülő erdős hegyoldalában láthatjuk. A tatárjárás előtt őseink által épített városok inkább csak földhányás által védett lakások ehettek, melyekben marháikat a ragadozók ellen védték, de kültámadás ellen ép oly kevés biztonságot nyújtottak, mint az ily módon erősített városok és falvak. A jól erősített várak és városok hiánya okozta aztán talán legnagyobb részben, hogy a tatárok rövid idő alatt az egész országot elboríthatták s rohamuknak Pest is csak három napig állhatt ellent, mig a honfoglalás alkalmával talált várak legnagyobb része, a vidék lakóit erődítései közé fogadva, az ostromlóknak sikeresen ellent állhatott.

A tatárok által elkövetett pusztítások szomorú tanuságát adták annak, hogy az országot erősített támpontok nélkül, csupán nyílt csatával megvédelmezni lehetetlen.

Ez a keserű tapasztalás, s a váraknak láttott ellentállási képessége a kormányt és a nemességet is arra indítá, hogy várakat építsen, s a nevezetes városokat a kor igénye nek megfelelő védelmi állapotba helyezze; így mindenki, a ki csak teheté az építéshez fogott, s minthogy ostromló eszközök az időben még alig voltak, a vár erősségét leginkább annak czélszerű felvése képezte. Ennek következtében történt, hogy a várak rendszeren meredek magaslaton, vagy folyók és ingoványok által védett helyen épültek. A hol még római őrtornyokat találtak, az erősség alapját ezek képezték, mint p. Vajdahunyadon, és a szerémszervei váraknál. Mig a fellegrvárak, például Szigliget, Somlyó s többen vagy a régiek mintájára, vagy német építészek által, a német lovagvárak mintájára emelkedtek, a róma erősségei vagy posványok közé lettek helyezve, vagy nagy földhányások és mély árkok, az ugynevezett földvárak erősítették, mint például a pestmegyei Bicskei-, később Komoróczy-várát. Mint már említettük, a várak évről-évre szaporodva s erősödvé, kényuri sasfészekké váltak, de fénykorukat csak a vegyes házakból való királyok ideje alatt érték el.

IV. Béla uralkodása alatt a tatárok ostromának kevés vár állhatván végig ellent, az okmányok s nemesi levelek legnagyobb része elpusztult.

Az ország újbóli szervezése alkalmával tehát a nemesség nagyrésze kénytelen volt, hogy jogait tanukkal igazolja. Ez volt talán egyik oka IV. Béla ama rendeletének, hogy a sz.-fehérvári országgyűlésen minden megyéből 3—4 nemes megjelenjék, kik részben arra valának hivatva, hogy a jelentkezők jogait és igényeit megvizsgálják s a nemesség királyi megerősítése végett véleményt adjanak. Innen következik, hogy az ősi nemesi családok nagyobb része leszármazását csak a tatárjárásig igazolhatja, s hogy a meglevő legrégebb donacionális levelek is, melyek a később bekövetkezett török uralom alatt el nem veszték, ez időszakból valók.

Őseinknek az Árpádok korszakában volt családi életéről vajmi keveset tudunk s bizonyosnak csak annyit mondhatunk, hogy a törvényes intézkedések tanusítják, hogy a családi élet tisztességére nagy súly volt fektetve; ama törvénnyé vált szokás, mely szerint az özvegy, haláláig a férj vagyonaiban maradt, e feltevést még inkább bizonyítja. Mig a férfiak politikával s hadviseléssel, vagy ennek hiányában fondorlat szövésével és vadászattal foglalkoztak, a nők hatásköre csak házi gazdaságra és gyermekek nevelésére szorítkozott. Főfoglatosságukat a szövés, varrás és himzés képezte s a lakomákon is csak addig valának jelen, mig a nagy öblü serlegek kézzől-kézre felette gyorsan nem kerültek. Öltözetük, mint a bizanci krónikákból tudjuk, hoszu fehér vászon, vagy selyem, derékon szíj himzett vagy ékszeres övvel leszorított ingből, szines rokolyából és gyapju szövetből vagy selyemből készült, néha arannyal s ezüsttel kivarrott köntösből állt; hajukban gyöngyöt és boglárokat viseltek, lábbelijök pedig felszárígt fűzött boeskor (saru) vagy czipő vala; télen mind a két nem valószínűleg nemezéből készült csizmát viselt.

A köznép lábbelije határozottan boeskor volt, melyet Zalamegye némely tősgyökerez

magyar vidékén a csizma még mai napig se váltott fel.

A férfiak öltözetéről már határozottabb tudomásunk van, a mennyiben Kálmán király rendeletei I. könyvének 70. fejezetében amaz öltözeteket sorolja fel, melyeket papoknak viselni tilos vala. Ezek a czafrangos felső öltöny, pettyezetett dolmány, veres keztyű, himzett vagy zöld mente, nadrág vagy plundra, festett csizma és füzött topán, de hozzá tevén, hogy a papok ruháinak mellén selyem varrás ne legyen alkalmazva, hanem gombokkal vagy csattokkal tartandó össze. Hogy őseink a czifra s arannyal himzett ruhát szerették s kantáraikat és nyergeiket arannyal, ezüsttel és kövekkel szokták ékesíteni, már Szt. Gallus és a német egyéb régi, a vezérek korában élt krónisták említik; háboruban közönséges ruhájok felett a szabadmozgást nem gátló drótinget, fejükön pedig boglárokkal és forgóval ékesített szőrme kucsmát (süveget) vagy avar sisakot viseltek. Fegyverzetüket nyil, könnyű kopja, buzogány, a mostani tűzoltó bárdhoz hasonló harci bárd, könnyű görbe kard és paizs képezte. Szent-István idejében a német befolyás a fegyverzetre nézve is érvényesülni kezdvén, a hosszú egyenes német kard, melyet a nagy király is magáévá tett, mindinkább terjedett, de a sisakot és mellvértet is használták s régi műemlékeken, kivált sirköveken gyakran egyenes pallost tartó magyar főurat látnak ábrázolva.* A mellvért alatt hordott dróting, a kar- és lábrészt nehezebb és zárt vagy üst alakú sisak, a lovak homlok-verte és nehéz kopja, terjedni csak a kereszties hadak keresztül vonulásánál kezdde, de őseink által, mint a gyors mozgást gátló s könnyű lovaikat túlterhelő fegyverzet nem igen lett elfogadva.

Őseink lakásainak berendezési módjáról alig tudunk valamit, s a régi időből csak Géza herezegnek, az esztergomi vár falai-ban talált állítólagos lakhelyét ismerjük; de minthogy Esztergom már a honfoglalás előtt épült vár volt, a magyar urak és főurak lakásainak megítélésére alapot nem nyújthat.

A sátrak elhagyásától a tatárjárás utánig, illetőleg a várak rohamos építésének korszakáig terjedő lakhelyek, ha némi erődítésekkel bírtak is, szilárdak és terjedelmek nem lehettek; mert ha Szt. István idejéből való templomok erős romjaival, — melyek rendszeren görög feliratról ismerhetők meg — gyakran találkozunk, mint pl. Zalamegyében a Kővágó őrsi határban Pálkövén a Balaton mellett fekvő dolomitból épült s kőbe vésett feliratu templomcska romjai és a régi Szigliget falu bazaltból épült tornya, — tatárjárás előtti eredeti magyar uri lakok maradványait (Salomvár kivételével) sehol se találjuk. Ebből azt következtethetjük, hogy őseink, ha nagy urak voltak is, földhányással és árkokkal védett faházakban laktak; ezt annyival inkább gyaníthatjuk, mivel a paraszt-házak nagyobb része még e század első harmadában is erős talpakon fából épült és sok magyar faluban még most is, már majdnem századokon át fennálló ily

* A Balaton lecsapolása után történt csatornázások alkalmával a tó volt medrében több ily pallos alakú kardot találtak, melyek a régiség-búvárok itélete szerint a kupa-lázadás idejéből valók.

házakra akadunk. A tatárjárás után épült várak helyiségeinek elrendezése szerint — ha még oly nagy kiterjedésűek voltak is — uri és a család lakásául ezeknek legesekélyebb része szolgált. A lakosztály rendszeren egy vagy két tágas teremből, három-négy kicsike, többnyire egy ablakos lakszobából és egy nagy konyhából állt. A vár többi részét az őrség és élelmi szerek, valamint hadi készletek elhelyezésére és istállóknak használták. Ez a berendezés a középkorig fentartatván, több és tágas lakosztályokkal ellátott várakat csak a majdnem fejedelmi fényűzéssel élő oligarkák építettek. A ki ezek elrendezését bővebben tanulmányozni akarja, Erdélyben eleget talál; de Magyarországon is nem egy van, például Árva, Borostyánkő és Németújvár (Vasban), Léka, a vörösbarátok (Templáriusok) tán egyetlen félig meddig ép vára, (szintén Vasban) s még több. A régibb és újabb várak legszebb részét mindig a nagy kandallóval ellátott s fegyverekkel diszitett lakomaterem képezte, melyben minden alkalomkor vig dárídó folyt s a serlegek kocczintása meg nem szűnt; vándor trubadúrok itt énekelték el a vitézek hőstetteit, itt tanácskoztak s a kandalló pattogó tüze mellett nem egy szerelmi kaland csirája vert mély gyökeret. A lakoma már az első vezérek korában őseink kedves időtöltése volt s a szt. galleni krónika mondja, hogy midőn a magyarok a constanzyi kolostort elfoglalták: «post raptum monasterii tenuerunt magnum áldomás».

A lakomán kívül őseink kedvenc időtöltését a vadászat képezte. E szenvedélynek királyaink is annyira hódoltak, hogy gazdag állományu vadászterületeket várral együtt a kolostoroktól elvettek s ezeknek helyébe mást adtak. Így például Szigliget a Balaton mellett, mely régi időben hozzáférhetlen berkek által védett sziget volt s Szigetnek is nevezték, a Benezések és Árpádházi királyok között e tekintetből gazdát nem egyszer cserélt.* Régi krónikák szerint tudjuk, hogy őseinknél nagy szerepet játszottak a harci játékok is, melyek határozott kifejezést azonban csak a Corvin Mátyás és az Anjouk alatt német, olasz és francia mintára berendezett tornákban nyertek.

A tudományt és művészetet csak a kolostorokban ápták; őskori irodalmunk csak néhány egyházi beszéd töredékéből áll. Építészeink szintén jobbra egyházi férfiak voltak s olaszok csak a vegyes korszakban, kivált Mátyás alatt telepedtek hozzánk. Az Árpád-korszakból fenmaradt építészeti maradványokból látjuk, hogy, kivált egyházak építésénél a román stíl divott, melyhez azután ezimes íves kapuk és ablakok járultak, de nemes gót izlésű műmaradványaink csak a későbbi korszakból valók.

Habár a vásárok megtartását már Szent István elrendelte s kivált a mindennapi szükségletek fűdőzéséhez tartozó tárgyakkal való kereskedést szabályozta, a kereskedőket külön osztály gyanánt először is Kálmán említi, a mennyiben rendeletei I. könyvének 33. és 34-ik §-aiban határoztatik: hogy a kereskedők, azért, mert üzleteikkel másoknál többet keresnek, dupla adót, — azok pedig, kik holmijokat nyílt téren s vásáron árulják, helypénzt fizessenek. A

* Lásd «Monasterologia hungarica.»

külkereskedelmi czikkeket leginkább selyem és egyéb kelmék, igaz gyöngy, ékszer és fegyverek képezték s részint Bizanczból, részint Németországból hozattak be. Az országnak marhánál egyéb kiviteli czikke alig lévén, szomszédaink leginkább a nagy, de nehéz német lovakkal ellentétes gyors és győzős lovaink után vágytak. A lökereskedés határainkon vigan is mehetett, de eladásra talán sok lopott jószág is kerülhetett, mert Sz. László rendeletei II. köny. 16. fejezetében szigoruan elrendeli, hogy lovakat a véghelyeken eladni csak a várvagy megye ispán engedelmével s tudtával legyen szabad s hogy az engedelem nélkül áruba bocsátott ló elkoboztassék. Tekintve, hogy sok csatározás közben tömérdek ló is elhullt, ez az intézkedés talán a tömeges ló-kivitelnek meggátolására is szolgált, de bizonyos jelensége annak is, hogy a magyar ló, melyet a német régi krónisták kicsinynek, de izmosnak, gyorsnak, győzősnek és tüzesszeműnek mondanak, már akkor is keresett árucikk volt s a lovagok vadászatra előszeretettel használták.

Az ipar általában csak a mindennapi szükségletet képező tárgyak előállítására, durva szövésre, sátraknak használt vastag nemez és bőrkészítésre szoritkozott s csak az ötvös-munkákban és fegyver-gyártásban tünt ki. Az ötvösök, nemcsak ékszer készítve, már az időben is szépen zománczoltak, sőt fegyverek, kantárok és nyergek diszitásával foglalkozva, az egyházi szertartáshoz tartozó tárgyakat is előállították; eleinte csak az ősi s keleti diszítéseket alkalmazták, melyek közé nemsokára a bizanzyi s későbbben a mostani Thüringiából bevándorlott németek és szászok által elterjesztett falevél s virágalaku, gót izlésű változatosságokat is fölvettek. Az ötvös-ipar leginkább Erdélyben s főleg a szász vidékeken fejlődött s művészi tetőpontját az erdélyi fejedelmek korában érte el.

Kozmopolitikus irány a költészetben.

Néhány évvel halála előtt Arany János erőteljes quos ego-t kiáltott ama költők ellen, a kik nem nemzetiek. «Dalok korszakának» nevezte a kozmopolita-poézost azt mondva a nagy költőkről:

Mind tükör volt; egymagából
Tünt nekem föl nép s haza.

Való igazság. Mint minden éghajlatnak megvan specziális növény- és állatvilága, úgy van minden népnek és kornak külön poézise. Minden agy költő tehát annyiban volt nemzeti, amennyiben költészetén saját népének jellege, korának és nemzetének zománcza látható. Ép annyira korának mint nemzetének a költője volt. A szépérzékekkel megáldott, természetimádó, hőöket nevelt, nyájas egü Hellász az Iliász lapjairól mosolyog reánk; az érzéki, elpuhult, pazar, dőzsölő római nép Horáczt küldte ki leghivebb képviselőjének; a ködös, felhős, zimankós észak sötét barlangjaival, titkos és homályos harcaival Ossian énekében dicsekszik eltörölhetetlen «lokalfarbe»-vel; a vallási, politikai viszályokba merült Olaszországot a pokol mélységeiben sötét költője tárja elénk legvilágosabban. Csak a büszke, rangkóros, hős és indulatos, rajongó, narancserdős Spanyolország lehetett a «bus képtü

lovag» hazája; a népmegvető, véres, impozáns történelmi, különcz és spleenes, derült napot ritkán látó angol Hamlet dán álarczán át is jól kivehető; a könnyűvérű, szangvinikus, csevegő, botlásain kaczagó francziának mosolygó szatira, komédia, Molière kell; a tudakos, professzoros, kissé nehézkes, küzdelmeiben és szenvedélyeiben is kutató Faust a német szellem kvintesszenciája s a sirva-vigadó, majd felhős majd virágos kedvű, mámoros, szabadságimádó, szilaj, hejje-hujás magyarnak a neve Petőfi!

Ime, csupa világirodalmi jelentőségű költő, a ki a legnagyobb mértékben nemzeti. Azonban jól meg kell különböztetnünk a nemzetiességtől a hazafiságot. A nagy költők mindenha általános örök emberi érzelmeket, eszméket, szenvedélyeket szólaltattak meg s nem igen követtek hazafias tendenciákat. Petőfi a maga korában, lehet hogy hazafias verseivel érte el a legnagyobb hatást, de nem ezek teszik őt halhatatlanná. A patriotizmus lehet ugyan a költészet tárgya, de nem légköre. A művészet nem érzelem s nem lehet a hivatása, hogy vezércikkeket, parlamenti szónoklatokat helyettesítsen. Minél jobban sikerül a költőnek tárgyát általánosítani, annál magasabban áll.

Ismeretesek Freiligrath sorai:

Der dichter steht auf einer höhern warte,
Als auf den zinnen der partei.

Goethe pedig Faustban mondatja a politikai dalról: «Ein garstig' lied, pfuj, ein politisch' lied!»

Sose volna szabad elfelejteni, hogy a poézis, mint művészet nem ismer se hazafiságot, sem erkölcsant s ily értelemben a művész hazája csakugyan «széles e világ». Nálunk is vannak Harpagonok és Alcestek; a hősiesség lelkű, rajongó, mindamellett nevetéses Don Quijote-ok mindenütt feltalálhatók s Faust tudomány- és élvizsgálója, önzése közöttünk is egyre kísért. Hogy e halhatatlan alakok költői mégis nemzetiak voltak, tagadhatatlan, de bizonyos az is, hogy nem hazafiságból voltak nemzetiak, hanem öntudatlanul, szükségképen, mint a hogy a növényvilág a föld és éghajlat szerint változik.

Bajosán alkalmazhatnók Heinera Arany eme két sorát:

Ő e honért, e honnal s honnak él,
Örömeit, buját zengvén, ha dalra kél.

De vajon azért nagyobb költő-e nálánál a patriotikus Körner, Arndt vagy Dérouté? Hogy azért Heine is, Byron is talán mégis nemzetiak voltak, nem rajtuk állt, mint nem áll a pálmán, hogy csak délen teremhet s nem áll a jegesmedvén, hogy ott lakik, a hol hideg van. Az, a mit a költőben nemzeti vonásnak mondunk, a népjelleg, környezet, kor, nemzeti szokások és tradíciók szükségképi befolyása lelkére. Ép ily elkérülhetetlen, hogy a ki ólom- vagy higanybányákban dolgozik, sápadt, beesett arczu. Ily értelemben valamire való költő ép oly kevésbé lehet nemzetiellen, mint a hogy én nem érezhetek ibolya illatot, ha pézsmát vittem a szobába. Azért viselik magukon mindig az erőtettség, az affektáció színezetét az oly irodalmi misztifikációk, mint a Mermée Prosper annak idején nagy szenzációt okozott csinye, Bodenstedt fogása Mirza Schaffyval vagy

legújabbban a Stecchetti neve alatt ismert olasz versek.

Szóval, bizonyos, hogy a költő a népnek megfelelő nemzeti zománczról, e legigazabb lokalfarbe-től nem menekülhet. Más kérdés, vajon a nemzeti életet vagy történelmet válassza-e tárgyául.

Jó, hogy ha teszi, mert ismertebb tárggyal, megszokottabb légkörrel könnyebben boldogul s lelkületéhez, hangjához, nyelvéhez is jobban simul, de ki fogja azért Shakespeare-nek szemére hányni, hogy Hamlet dán, Julius Caesar római, Romeo olasz, vagy Byronnak, hogy Don Juan nem eszik beafsteket Londonban? . . .

Ennyiben tehát van helye a kozmopolitikus költészetnek és annyiban is, hogy a költészet, főleg a modern költészet lehető általánosságban mozog, mindnyájunkkal közös emberi eszméket és érzelmeket zeng. Nana, bármennyire franczia, a világ rimája; Leopardi költészete se pusztán az olasz, hanem minden szenvedő lélek fájdalmas sóhaja.

Azt a nézetet, hogy világgöltőt csak nagy népek produkáljanak, a kisebbek poézisében pedig csak *nemzetiességet* keresünk, még a nagy Aranytól se fogadhatom el. Az esztetika előtt nincsenek nagy és kis népek.

Egyébiránt a tehetség saját egyéniségét képviseli egy nemzet irodalmában, a zseni pedig nemzete egyéniségét a világirodalomban. A legnagyobb költők a legnemzetiebbek, de egyuttal a legemberiebbek, legáltalánosabbak.

Reviczky Gyula.

A négerek arisztokracziája.

A néger összejöveteleken, melyek most meglehetősen gyakoriak, sokat beszélnek a feketék képzelt és valódi bajairól, ugyszintén azokról az eszközökről, melyekkel ama bajokon segíteni lehet, továbbá arról, hogy milyen állást foglaljanak el jövőben a négerek.

Voltaképen azonban e konvenczióknak nincs más czélja, mint, hogy az aránylag kis számu «sötét gentleman»-ek, a kik a négerek vezetőitölték fel magukat és a kik, mint ilyen vezetők hivatalokat viselnek, a jövőben is biztosítsák maguknak a kilátást hivatalokra. Ez a kilátás csak a köztársasági pártban nyílik nekik s azért a «fekete szavazó barmot» az időszakonkint kitörő elégedetlenségek daczára a köztársasági pártban meg kell tartani, egyuttal a köztársasági politikusoknak megmagyarázzák a néger-szavazatok hatalmát.

A fent említett néger arisztokraczia főleg a szövetséges városban van képviselve. A négerek alsó osztályaitól, a melyeket általában egyedül ismernek a fehérek, ép oly élesen különbözik, mint a hogy a legbüszkébb fehér arisztokraczia elkülöníti magát a köznéptől. E kiváltságos osztály tagjai a fehér arisztokraczia etikettje szerint érintkeznek egymással, sőt ezt még lehetőleg turozzák. Libériás barna inasok szolgálnak fel nekik és ezektől a bizalmas közeledést ép oly kevésbé türik, mint a fehér uraságok.

E néger arisztokraczia élén áll Douglas volt rabszolga, a ki szép falusi birtokán lakik Washington közelében. Vagyonát kétszáz ezer dollárra becsülik. Legelőbbkelő négertársai elől is oly tüntetőleg huzódik

vissza, hogy azok őt ugyanazzal a göggel vádolják, melyet ő hány a fehérek szemére, mert nem akarják őt a maguk körébe befogadni.

Az előkelő fekete társaságban ennél fogva a főszerepet viszi Bruce volt szövetségi szenátor, a ki most egyikét a legfőbb állomásoknak viseli a kincstárban. Körülbelül százezer dollár vagyona van, diszes és szépen butorozott házban lakik. Fogadó szobájában kitünő zongora áll és könyvtára számos szekrényt tölt meg.

Mint Douglasnak, neki is van fogatja divatos libériájú kocsissal. Felesége finom nő, a kin nem látszik meg, hogy ereiben egy csöpp néger vér kering.

John T. Cook, egy más néger, Columbia kerületében adószedői hivatalt visel. Ő is elegáns háztartást visz. J. M. Gregory a latin nyelv tanára a Howard-egyetemen. Dr. Purvis a Freedman-kórház előljárója. Jelentékeny orvos hírében áll és előadásait sok fehér tanuló látogatja.

Dr. A. T. Augusta keresett orvos. Henry Smith sokáig a kongresszus könyvtárnoka volt; saját fogatja van. R. J. Gruner tekintélyes ügyvéd és dr. Alex. Crummel, a négerek arisztokratikus papja, egy püspöki templom hitszónoka. M. M. Holland magas állást visel a póstahivatalban és Wormley sok fehér politikussal való ismeretségének köszönheti nagy tekintélyét a négerek közt. John M. Langston, jelenleg hayti i követ is egyik vezére a washingtoni néger arisztokracziának.

A négerek másik osztályáról, mely nagyobbbrészt közönséges «clerk»-ekből és más kormány-hivatalnokokból áll, továbbá Washington másutt szolgálatban levő szegény négereinek nagy tömegéből áll, ez az arisztokraczia teljesen távol tartja magát. De ez az osztály az, mely minden néger konvenczió háta mögött áll és legalább a drótokat huzogatja.

A. D. V.

Magyar czimer-könyv.

Talán helyesebb lett volna úgy nevezni, hogy «Magyar czimerek könyve», mert — fájdalom, — nem magyar könyvről van szó, hanem németről. A magyar kiadókban nincs vállalkozó kedv s magyar czimerkönyv eddig nem jöhetett létre. Nagy Iván hatalmas munkája, a «Magyarország családai» heraldikai tekintetben is becses adalékokat nyújt ugyan, de a fősúlyt mégis a genealógiára fekteti. Egy hasonló terjedelmű és rendszerű czimertani munkára még mindig szükség van, hogy a magyar nemesi családok fejlődésének története teljes világításba legyen helyezve.

A magyar irodalomnak ezt a hézagát pótolja — legalább úgy mint a kölcsönpénz a valódi jövedelmet, — az a német vállalat, melyről fönnebb említést tettünk. Siebmacher nagy heraldikai művét, a «Grosses und allgemeines Wappenbuch»-ot, melynek I. kiadása még a XVII. században jelent meg, a nürnbergi Bauer és Raspe czég most ujra kiadván, elhatározta, hogy az új kiadásba a magyar nemességre vonatkozó, eddig hiányzó részt is fölveszi. Ez elhatározásnak kétszeres jelentősége van. Egyrészt az, hogy — a mint említettük, — teljes magyar czimerkönyv eddig magyar nyelven nem létezik; másrészt az, hogy most már tárgyalanná

VELENCZEI HALÁSZ.

lett a külföldi írók sokszori panasza, kik a magyar heraldikát hozzáférhetetlennek jelentették ki, a mennyiben, nyelvünket nem értvén, legujabb és legjobb munkáinkat nem használhatták.

Örömmel kell elismernünk, hogy a nürnbergi czég a munka elkészítését oly férfiakra bízta, kik a feladatnak teljes mértékben képesek megfelelni. E férfiak f.-győri Nagy Iván, a magyar család-történet fáradhatatlan buvára és n.-tacsikándi Csergheő Géza, ki a bécsi és budapesti heraldikai társaság megalakításában kiváló szerepet játszott s kinek e téren való buzgósága ugyszólván családi hagyomány. Ily jeles szakemberek kezeibe lévén e feladat letéve, előre is bizvást legyőzötteknek tekinthetjük azokat a nehézségeket, melyeket egyrészt az anyag óriás terjedelme, másrészt a magyar heraldika számtalan szabálytalansága okoz. Reméljük tehát, hogy az új czimer-könyvben az összes élő és kiholt magyar nemesi családok, sőt — mint a szerkesztők ígérik, — az indigenák czimereit is meg fogjuk találni.

Hogy ez a remény nem pusztá föltevés, arra kezességet nyújt a már megjelent első füzet, mely a Siebmacher-féle vállalat részeképpen e czímet viseli: «Der Adel von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephans-Krone. Nach Originalquellen bearbeitet von Iván Nagy d. F.-Győr stb. und Géza Csergheő de N.-Tacsikánd, stb. Gezeichnet von Vid Irinyi de Iriny. (Lieferung. 243. oder Band IV. 15. Heft I.) Nürnberg. 1885.» A nagy negyedrét alaku füzet az *A* betűvel kezdődő nevű magyar nemes és indigena családok czimereit tartalmazza s megkezdí a *B* betűhöz tartozók közlését. A szöveg 24 lapot foglal el, a czimer-rajzok 18-at, tizenkettesével egy lapon. Mint már e füzetből is láthatjuk, Siebmacher magyar része egészen önálló és teljes munka lesz, mely *A*-tól *Z*-ig kivétel nélkül minden magyar nemes és indigena család czimerét fel fogja tüntetni, még azokat is, melyek Nagy Iván ösmeretes nagy munkájából hiányzanak. E mellett azonban mintegy kiegészítője lesz a «Magyarország családai»-nak, a mennyiben ez genealógiai, amaz pedig heraldikai szempontból lesz szükséges a magyar családok teljes ösmeretére.

Nagyon természetes, hogy a jeles szerkesztők az újabb kutatások eredményeit mind fel fogják e műben használni s e szerint a Siebmacher magyar részében számos oly magyar család nevével és czimerével fogunk találkozni, mely Nagy Ivánnál meg sincs említve. Bizonyosság erre mindjárt az első füzet is. A «Magyarország családai»-ban ösmertetve van *A* betűvel kezdődő család összesen 162, czimer-leírás van 55 (képpel 15, kép nélkül 40.) Az új Siebmacher 182 *A* betűs családról vesz tudomást s ehhez 192 czimer-képet csatol. Van tehát 20 egészen ujonnan említett család, s a többlet képben 177, czimer-leírásban 137. E mellett említést érdemel, hogy míg Nagy Ivánnál a 162 család közt számos akad, melynek csak a neve van följegyezve, addig itt valamennyi czimerestül, történeti és diplomatikai fölvilágosítások kíséretében jelenik meg. A czimer-bővítéseknek vagy új czimer-adományozásoknak mindig külön szöveg és külön kép van szentelve. Így p. o. a csikszentkirályi *Andrássy* családnak három

czimere van bemutatva: az első egy 1706-ki pecsét után, a második 1766-ból a Liber Regius nyomán, végre a harmadik 1779-ből.

A munka czimer-könyv s nem család-történet lévén, a szöveg lehetőleg kurtára van szabva. Tartalmazza a czimer leírását, hogy ki, kitől és mikor kapta azt s hogy az adományozó diploma hol és mikor lett kihirdetve. A család-történeti adatok felhasználása tehát jóformán szűk körre van szorítva, kisebb-nagyobb kitérők csak ott lévén lehetségesek, a hol valamely hasonló nevű családról való megkülönböztetésre vagy a czimer tekintetében is jellemző család-történeti momentumok kiemelésére volt szükség. A szerkesztők minden adatra nézve megjelölik a forrást, a honnan azt merítették. Így az I. füzetben 200 eredeti forrás-idézetet találunk, nem számítva a «Magyarország családai»-ra való hivatkozásokat. S e források nagy lelkiösmeretességgel, szigorú kritikával vannak megválogatva. Eredeti diplomák, királyi könyvek, ritka esetben valamely kiváló s általán jelesnek ösmert heraldikai vagy genealógiai munka: ezek a források, a honnan a magyar czimer-könyv szerkesztői meritene. A gótai Almanachnak, a brünni Taschenbuchnak s a Siebmacher régibb kiadásainak adatait csak annyiban fogadják el, a mennyiben azokat más, teljesebb hitelű források adatai is támogatják.

A mily lelkiösmeretesen van összeállítva a szöveg, ép oly gondot és figyelmet fordítottak a szerkesztők a képek kiállítására is. A Siebmacher-kiadásoknál azelőtt az volt a szokás, hogy a szakértők a képeket egészen a rajzolókra és litografusokra bízta, a kik aztán a czimerekkel sokszor nem épen tudományos pontossággal bántak el. Ennek elejét veendő Csergheő Géza személyesen vállalta magára a rajzok elkészíttetését, a mi biztosíték arra, hogy azok ugy technikai, mint tudományos szempontból kifogástalanok lesznek.

A minden tekintetben kiváló munka husz füzetre van tervezve, melyek előre meg nem állapított időközökben fognak megjelenni. Egy-egy füzet ára 7 márká 50 pfennig, a mennyit aligha fog sokalni egyetlen tehetősebb magyar nemesi család is azért a könyvért, mely czimer-szerző őseinek az emlékéit örökíti meg.

LAFFERT ANTAL BÁRÓ.

A rákos-csabai sirkertben emelkedő Laffert sirbolton lefelé lehet fordítani a családi czimert.

Laffert Antal báró, a család magyarországi ágának utolsó férfi sarja nincsen többé. Meghalt, hosszantartó sorvasztó betegségben.

Rettenetes állapot egy szép reményű ifjunak, napról-napra maga előtt látni a közeledő halált, érezni az életerő távozását és e mellett mosolyogni, hogy szeretett övét megnyugtassa, biztassa.

33 évvel költözött őseihez. Sokkal kevesebbet élt, mint hogy a hozzá kötött remények teljesültek volna, de sokkal többet

élt, mint rangtársai közül legtöbben, ha a legkésőbbi kort számítjuk is.

Mi az élet?

Ezt a kérdést bátran fel merem állítani az életrajz és lexikon-íróknak s meghallgatom feleleteiket.

A dicsőség, mondja az egyik, nagy tettek, mondja a másik. Én tagadom: nem ez az élet, hanem napjainknak szeretett családi körben, a kötelesség teljesítésének tudatában való lefolyása...

Laffert Antal báró a legjobb anyának születésekor és halálakor okozott csak fájdalmat. E két pont között eltelt idő az öntudat perczeitől kezdve arra volt szánva, hogy anyjának minden pillanatban örömeket szerezzen. Nem vetette magát az élet nagy küzdelmeibe azért, hogy az édes családi körben egy főúri patriarkális és mintaszerű életet folytathasson.

A nemes embernek, a földes urnak első kötelessége, hogy a közönséges népnek példát mutasson, mi az a fiú szeretet? Nem utolsó érdem ez s a ki teljesíti ezt a kötelességet, az nagyot tett.

A nemes embernek, ha hazafi akar lenni, meg kell őriznie őseitől öröklött vagyonát, hiszen nagy Széchenyink honarulásnak mondta a vagyon pusztítást. Laffert Antal báró gyarapította azt a vagyont, melyet öröklött, mert megszabadította terheitől.

A földesur példája jó tükönyt hatott ki az egész vidékre, ugy az erkölcsi életre, mint a gazdaságira...

Melyik földesur tudja azt kimutatni, hogy személyes érintkezése megnevesíti volt jobbagyait?

Bizony édes kevesen. A régi francia nemesség büszkeséget látott abban, ha a föld birtokán lakó népség jó erkölcsű és vagyonos; ma a földbirtokos csak ritkán atyja népének...

Igtathatják valaki érdemét jegyzőkönyvekbe, öles életrajzokat írhatnak róla, mind semmi ez ahhoz képest, mint ha egy magyar mágnás koporsójánál őszinte könnyeket hullat a nép, szívből jövő fájdalom hangján hallatja panaszszavát.

Ékes nekrológoknál többet ér és többet beszél a barátok felkiáltása: nem tudtuk eléggé szeretni... bármint igyekeztünk is rokonszenvünket kimutatni, ő sokkal többre volt érdemes.

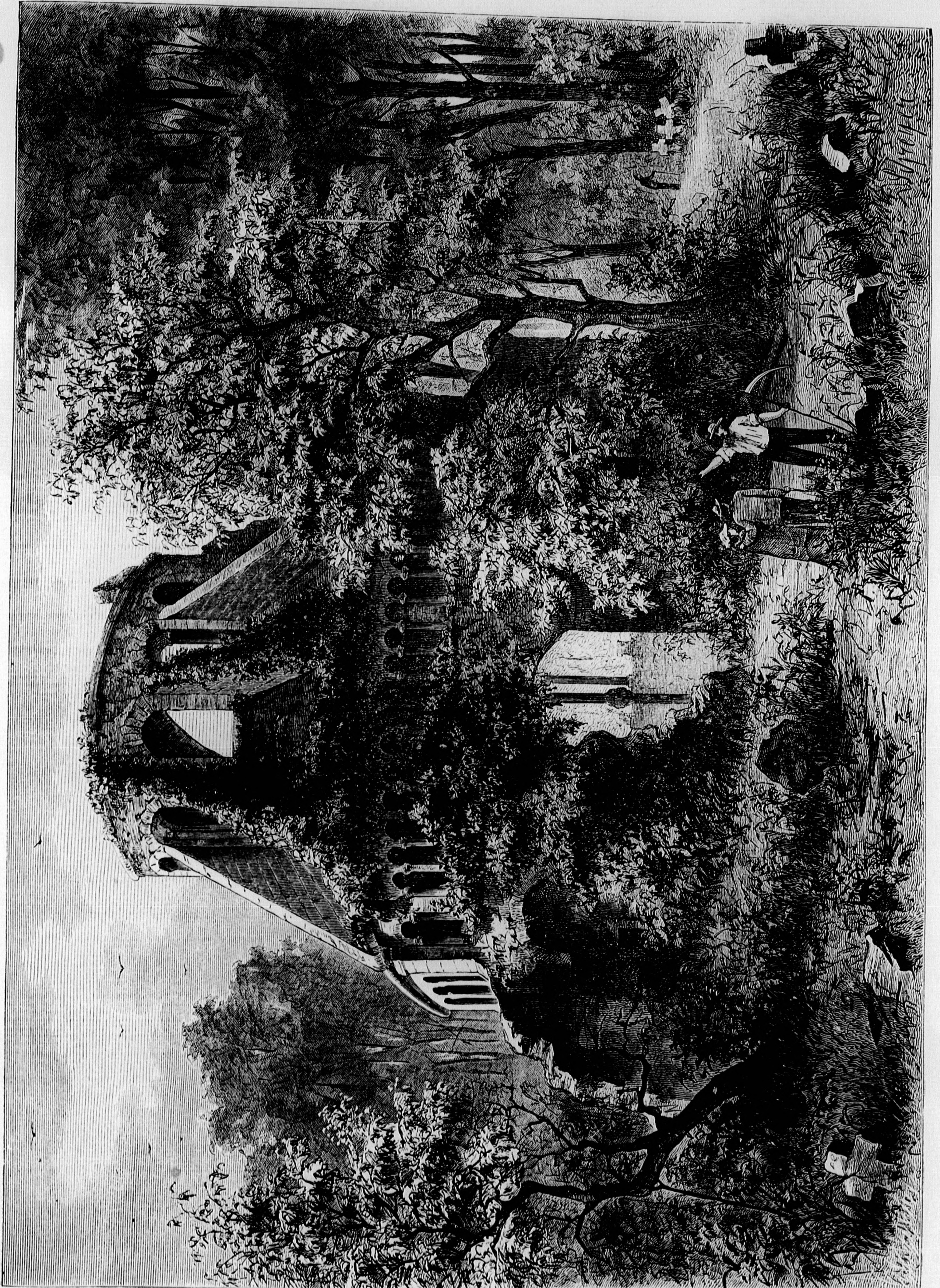
A nemes jellemű Laffert Antal bárót soha nem sértette meg senki és ő se sértett meg senkit. Ez olyan férfi erény, melyet koporsójánál fel kell említenünk, mert a mai blazirt nevelés mellett ritka az, a kinek lelkében a szó szoros értelmében vett gyengédség megmarad.

A megboldogult mintaképe volt egy valódi nemesnek a régi lovagkorból, olyan jellem, a minőt ma nemsok példányban találunk.

Ha főuraink nagyobb része, mint ő, a családnak élne, bizony másként nézne ki Magyarország...

Emléke nem mulik el, őrizni fogjuk szívünkben, s vetélkedünk a mélyen sujtott anyával, hogy kinek a fájdalma, kinek a vesztesége legnagyobb.

Neki az a tudat bő vigasztalást nyújt, hogy a példányszerű fiú az ő fia volt, ez a büszkeség enyhítheti a nagy fájdalmat. Őt vigasztalhatja az, hogy nem volt anya, ki tőle a nemes, derék fiút nem irigyelte volna. Lefesteni, leírni nem lehet azt a bol-

A ZÁRDA KOMJAL.

dog családi életet, melynek központja a megboldogult volt. Ha szeretetének tanujelei, gyengéd figyelme bizonyítékainak felsorolásával, emlegetésével fognak foglalkozni, a család megszomorodott tagjai ezt elvégezni a leghosszabbra nyuló életben se tudják s a megboldogult mindig közöttük lesz. Ez az emlegetés enyhíti a legnagyobb fájdalmat, ez a bánatban megszentelt vigasztalás.

Az anya büszkesége, hogy ilyen fia volt, a hátralevő napok keserűségét eloszlatja s utat lel, hogy családja körében a kitünős szellemű testvérrel, a szellemes leánnyal a fájdalmat elviselni tudja...

Szerettem volna valami árnyékot is keverni a fényes tulajdonok közé, de nem leltem.

Talpig nemes ember!... Lehet-e ennél nagyobb dicséret?...

Nem lehet.

E. Gy.

SZÉPIRODALOM.

Völgy ölen.

— Ilkának. —

Tavasza ha eljő, ébred völgy, berek,
S a tél halotti álmat szendereg,
Hosszu álmából ébred fű, virág,
Szellők fuválnak szórva illatát,
Rügyet bocsájt az ősi vén akác,
Lombján ezernyi dalos nép tanyáz,
Erdők szívéből gyöngyöző patak
Partján mosolygó rózsák hajlanak,
Kaczer pillangó ül a szirmokon
Daltól viszhangzik erdő, völgy, orom:
Szép kedvesem, oh, hagyd el ágyadat,
Ha jó a hajnal, jó a virradat...
S hol édes álmat szellő szó fölém:
Tanulj szeretni csendes völgy ölen.

Nyílás után, ha jó a hervadás,
Virágnak, lombnak síri ágyat ás,
Sikongó felszél fű az avaron,
Szirmát veszíti rózsák, liliom,
A csermely csobban ah, de partjain
Nincs többé nárcisz, szegfű, kankalin,
A vén akácnak lombja bús, üres,
Kisded lakója új hazát keres:
Könnyet ne ejts a tarlott táj felett,
Ez sorsa annak, a ki él s szeret,
Hallgasd, mit sutog fű, fa, lomb, levél,
S tanulj feledni hervadt völgy ölen.

Lévay Sándor.

A pontosság.

— B. Jósika Júlia leveleiből. * —

Van egy tulajdon, melyet csak kevesen vesznek figyelembe, melynek a legtöbb ember csekély fontosságot tulajdonít s mely mégis a legfontosabbak egyike az életben s e mellett a legudvariasabb társasági erény: ez a pontosság.

Szülőknek, nevelőknek igen sok figyelmet kellene arra fordítaniok, hogy gyermekeik, növendékeik e tulajdonságot magukévé tegyék, de többnyire épen erre ügyelnek a legkevesebbet.

Pedig ha csak kissé meggondolnák a

* Közelebb kerülnek sajtó alá.

dolgot, át kellene látniok, hogy a pontatlan ember, ha még oly becsületes, ügyes és igyekező is, jól sohase töltheti be azt a helyet, melyre őt a gondviselés állította. Nem lehet jó földmivelő, főleg hiteles kereskedő, mint szintén jó gazda, mesterember, katona, tisztviselő, sőt még jó fejedelem sem.

Ha nőről van szó, akkor még szükségesebb a pontosság; mert a mely házban maga a házi asszony pontatlan, ott a gyermekek, a háziak s az utolsó eselédek mind követik példáját s a háztartás nem simán, mint a jól kent vasuti szekér, hanem döcögve és akadozva mint az ökrös talyiga fog tovább haladni; pedig melyikben szeretnek olvasóim inkább tölteni, az elsőben-e vagy a másokban?

«De mi nagy dolog lehet abban a pontosságba», — gondolják vagy kérdezik némelyek — «ha csak teljesítem a reám bízottakat, nem sok különbséget tesz, mikor történik ez».

Én pedig azt állítom — feleletül e kérdésre — hogy igen nagy különbséget tesz; és a tapasztalás is e mellett tanuskodik.

Hány csata veszett el, mivel az egyik vagy másik hadtest nem a kirendelt időre, hanem későn érkezett a csataterre; hány pör dült rosszul el; mert a különben ügyes és lelkiismeretes ügyvéd csupa pontatlanságból elkésett, vagy valamit elhanyagolt, hány beteg halt meg, mivel pontatlan orvosa volt és ott, hol olykor egy óranegyedtől függ egy ember élete, eltrécselte az időt és későn érkezett betegéhez.

És ha kisebb s kivált házidolgokra megyünk át, mennyi apró bajokkal, mennyi alkalmatlansággal találkozunk, a mi csupán pontatlanságban veszi eredetét.

Hányszor ettünk elégett sültet, sületlen tésztát, kozmás ételt stb. hányszor fáztunk, vagy páhogtunk, hányszor késtünk el, mivel kocsink a kirendelt órára készen nem állt, hányszor nem volt mit felvennünk, midőn társaságba valánk hivatalosak s mind ez csak azért történt, mert a kályhafűtő, a kocsis, a szakácsné, a szabó nem voltak pontosak s teendőiket nem a maga idejében végezték.

Pedig arra, hogy pontosak legyünk csak egy kis erős akarat kell s gyermekeinket még ettől az erőfeszítéstől is megkímélhetjük, ha legkisebb koruktól fogva pontosságra szorítjuk őket, mert semmi se válik oly könnyen szokássá, sőt szükségé, mint ez a tulajdon. Példa erre a legtöbb régi katona.

A pontosságra szoktatott ember nemesak örömet és minden erőltetés nélkül tesz meg mindent a maga idejében, hanem rosszul érzi magát, ha a körülmények akadályokat gördítenek elébe s ugyszólván kényszerítik a pontatlanságra.

Innen van, hogy olyan számos embert éri a pedánság vádja, főleg a mostani fiatalság részéről, melynek többnyire fogalma sincs a pontosságról s következőleg mindazt, a mi csak pontosság, pedánságnak nézi, mivel oly igen különbözik tulajdon pontatlanságától és hanyagságától. S aztán az emberi természetben van, hogy ama jó tulajdonokat, melyekkel mi nem birunk, ha másokban találkozunk velük, nagyon szeretjük vásárolni.

Pedig mi lehet kellemetlenebb, mint oly ember hírébe jönni, kire semmit se lehet bizni, ki pontosan feljegyzí magának a meg-

bízásokat, de mindig halasztván a teljesítésüket, végre kikopik az időből vagy elfeledi felét annak, a mit elvállalt.

Tehát kivált a fiatalágnak ajánlandó a pontosság, kivált a mai korban, hol annyi mindenféle pénz- és más zavar létezik, hogy csak az élhet nyugodt életet, ki dolgait a legnagyobb pontossággal viszi.

Egy szegény leány története.

Beszély.

Ira: Balázs Sándor.

Inkább nevezhetném különben egy szegény ifju történetének, mert elbeszélésem hőse nem leány, hanem egy fiatal ember, kinek életregénye oly csodálatos és bizarr, hogy okvetlenül igaznak kell lennie, különben el se merném önöknek beszélni.

Különben az igaz történetek nem mindig tartoznak a valószínű elbeszélések sorába. Vagy legalább lélektani indokolásuk szerfelett nehéz. Az emberek cselekedeteinek titkos okait nem mindig tünteti ki az élet. A cselekményeket látjuk, de azoknak valódi, benső okai többnyire rejtélyek és talányok maradnak.

Az emberek betemetik szíveikbe és elviszik magukkal a sirba. Csak kevesen oly boldogok a világon, hogy oly szívet találjanak, ki előtt minden gondolatjaikat s összes érzelmeiket, szóval egész benső életüket teljes őszinteséggel, igazsággal feltárhatnák. A legnyiltabb lélek is rejteget valamit, s ez a valami életének legérdekesebb titka, melynek tudás nélkül jellemnek tökéletes megismerése teljes lehetlenség.

Ilyen talány volt előttem Zöldparti Alfréd, kit évekig ismerni véltem, s csak később tünt ki, hogy igazán soha sem ismertem.

Hogy oly őszintének mutatkozó arcán folyvást álarcot viselt, s hogy könnyelmű, nyíltak és őszintének mutatkozó lényé csak fölvetett szerep volt, melyet sokáig nagy ügyességgel és következetességgel játszott, mely azonban az első meleg napsugár, az első igazi érzés érintésére leolvadt lényéről, hogy előtűnjék az igazi arc, az igazi ember.

Midőn megismertem, gondtalan és vidám embernek tartottam, ki csak azért látszott élni, hogy gyönyöröket hajhásszon, élvezeteket keressen, s ki előtt semmi más komoly feladat nem létezett, s ki hozzá elég gazdag volt, hogy szükségét minden fáradság és munka nélkül fedezhesse.

Mindamellet soha se tartottam őt igazán boldognak és irigylésre méltónak. Semmibe se lehet oly hamar belefáradni, mint a semmit tevésbe, s borzasztóan unalmas és terhes lehet az oly élet, melynek feladata, célja nincs, s a mulatság és a gyönyör, mely nem szünetel, s nem munka utáni pihenés és üdülés, nagyon gyorsan elvesztheti minden becsét és értékét.

De ő, ugylátszik, évekig se fáradt bele. Mindig vidámnak, minden iránt, a mi élvezet, szórakozás és mulatság, élénken érdeklődőnek mutatta magát. Sportot űzött a mulatságból. Mindenütt ott volt, mindenben részt vett, a mi gyönyört ígért, s évekig állandó tagja, rendezője, lelke mindama bizottságoknak, társulatoknak, melyek bálakat, mulatságokat, kirándulásokat stb.

rendeztek. Ez uton neve országosan ismert név lett a hírlapok révén, maga pedig rendkívül népszerű volt az egész városban. Mindenkit ismert s őt is mindenki ösmerte. Tagja volt az uri kaszinótól kezdve mindenféle egyletnek és szövetkezetnek, s mindenütt a vidámságnak volt képviselője és szószólója, — s általános rendező és döntő tekintély mindenben, a mi játék, multság és élvezet volt. Csak komoly dolgoktól tartotta magát távol s valahányszor csak alkalma volt rá, mindig kijelentette, hogy az élet céljának a gyönyöröket tartja. Ezenkívül nem létezett számára semmi, a minek nézete szerint egyetlen negyed órát érdemes volna szentelni.

A nőknek nagy kedvelője volt, de csak a könnyű diadalokat szerette, s minthogy kizárólag oly légkörben forgott, ahol azt egy vagyonos s még hozzá csinos és fiatal ember mindig megtalálhatja, a többi, a szebb, a jobb rész iránt is lenézéssel és megvetéssel viseltetett. Játékszereknek tekintette őket, kiket pénzzel mindig meglehet szerezni, s a különbség nézete szerint közöttük mindössze is csak abban áll, hogy egyiknek az ára kisebb, a másiknak meg nagyobb, de az, a ki a nagy árat is meg akarja és meg tudja fizetni, mindnyáját megkaphatja.

Mégis, daczára e sértő és lenéző véleményének, melynek azonban csak férfi-körökben adott kifejezést, mindig nyájas, udvarias és szolgálatkész volt irányukban. Mindent megadott nekik, csak egyet tagadott meg: a becslést. Egy rossz szójáték legjobban jellemzi őt e tekintetben. Rendkívül megbecsülte, de nem becsülte őket. Mindamellett női körökben, nemcsak abban a bizonyos légkörben, de abban a másikban is nagy népszerűsége volt. Udvariasnak és szeretetre méltónak nevezték, s valóban mind igaz is volt.

Használó népszerűsége volt az arany fiatal-ságban, mert mindenki iránt előzékenynek és szívesnek mutatta magát s a barát czimét és kötelességét nem vette nagyon szigorúan. Tarczája (egy bizonyos határig) s szolgálatkészsége határ nélkül rendelkezésre állt minden «barátj»-nak.

Képzeltetni, hogy ebben nem is szenvedett hiányt. Egész udvart képeztek körülötte, de ő nem látszott észrevenni, hogy olyanok is voltak környezetében, kik lépten nyomon visszaéltek bőkezűségével. S ha valaki figyelmeztette rá, vállat vonított s azt felelte: hogy én nem vagyok nagyon finnyás társaságomra. Tudom, hogy mit költhetek évenként, azt elköltöm, de azontul nem megyek.

S nem is ment. Adóssága nem volt, s általában hirneve, legalább saját személyére nézve, kifogástalan volt. Egyénileg mindennütt és mindenben korrekt gentleman-nek mutatta magát.

Igy élt napról-napra, évről-évre, mindig csak azon törve fejét, hogy mit csináljunk ma? Mit kezdjünk holnap?

Hogy mennyi jövedelme lehet, és honnan huzza azt, azt senki se tudta, de nem is kutatta.

En részemről tőkepénzesnek tartottam, vagy évi járadék tulajdonosnak, mert gazdasági vagy üzleti ügyekről soha se hallottam őt beszélni.

Olykor-olykor hetekre, sőt hónapokra is eltűnt a láthatárról. S midőn újból meg-

jelent, a mi mindig bizonyos feltűnéssel s legalább is egy nagy dárídó rendezésével történt, azt mondta, hogy távolléte idejét zárdában töltötte, hogy megtakaríthassa azt a költség-többletet, a mivel azelőtt évi költségvetését tulterhelte, s leimádkozhassa bűneit.

Igy folyt ez több évig. El-eltűnt, megint visszatért. Egyszer azonban úgy eltűnt, hogy ama körökre nézve, melyekben addig élt, soha sem is tért vissza többé.

Már mindnyájan halottnak tartottuk őt, midőn egyszerre csak újból megjelent, de nem ama társaságokban, melyekben multját elfecsérelte, nem, ezek nem látták őt soha többé. Élete ezután oly légkörben folyt, a hol régi ismerősei közül bizonyára nem kereste volna őt senki.

Nem a véletlen idézte elő találkozásukat. Ő maga keresett föl engemet. Egy kora reggel még ágyban voltam, midőn hozzám jött. De mennyire átváltozva és átalakulva!

Alig ismertem rá.

Az egykori divatfi, ki valaha bizonyos köröknek mintául szolgált a ruházatban, tisztességesen és ízléssel ugyan, de egyszerűen volt öltözködve, s egész alakja sokkal komolyabbnak és nyugodtabbnak látszott Arczszíne egészségről és rendes életről tanuskodott.

Mosolyogva lépett szobámba, de se tekintete, se hangja nem volt a régi.

— Lehetséges-e — mondám igazán meglepetve, nemcsak megjelenésén, hanem szembeötlő és első pillanatra észrevehető átalakulásán is — ön az, kedves Alfréd? Honnan jön? Hol járt mindenütt? Már azt hittük, hogy meg is halt!

— Ellenkezőleg, újra születtem, kedves barátom, — mondá, kezemet melegen megszorítva. Abban igazuk volt, hogy a régi Alfréd meghalt és nem is fog feltámadni többé soha, de az ujjá született Alfréd él és még csak most tudja, hogy mi az élet, az igazi élet. Eddigi létele egy gonosz álom volt csupán, s egy czéltalan, méltatlan tengődés, mely nem érdemelte meg az élet nevét. Ah, kedves barátom, mily kevesen tudják a világon, hogy mi az igazi élet, s hogy mit kell tennünk arra nézve, hogy ne csak látszassunk, hanem valósággal boldogok legyünk. Pedig az egész nagyon egyszerű, csak czélt kell keresnünk életünknek, s törekednünk kell annak elérésére. Ah barátom, mennyire szégyellem, hogy annyi ideig dőre és vak voltam!

— De most már tisztán lát úgy-e, és boldog?

— Mint senki talán e földön!

— Na ez aztán igazán kellemetes és kedves meglepetés!

— Hát még ha megtud mindent, s megismeri életem igazi történetét. Azért jöttem, hogy elbeszéljem önnek. Van ideje és kedve meghallgatni?

— A legnagyobb örömmel, kedves Alfréd, égek a kíváncsiságtól megismerni élete titkát. Mert úgy-e hogy van egy titka életének, melyet gondosan rejtegetett előttünk? En tudtam azt és mindig kerestem, de ön oly zárkózott volt.

— Mondja inkább, hogy képmutató voltam, ki megcsaltam önöket, megcsaltam a világot, de legjobban megcsaltam önmagamat!

— Reggelizett?

— Nem; azért jöttem, hogy meghívjam magamat, s azután elbeszéljem életemet, hogy megítélhesse: méltónak tarthat-e arra, hogy teljesítthesse ama fontos és nagy kéresemet, mely tulajdonképen még is igazi célja idejövetelemnek.

— Ön tudja, hogy mindig rendelkezésére állok.

— Köszönöm — mondá kezemet megszorítva — ezt reméltem is.

Reggelit hoztattam. Mikor bevégeztük, szivarra gyújtottunk, s Alfréd a következő történetet beszélte el nekem:

— Tudja-e, hogy mikor utoljára elváltunk egymástól, ama biztos meggyőződéssel szoritottam önnel kez t, hogy az életben nem fogjuk egymást többé viszont látni. Meg akartam ölni magamat.

— Miért?

— Unalomból. Azt hittem, hogy kimerítettem már az élet összes élveit, s nem érdekelt többé semmi. Pedig az igazi örömekről még sejtelmem se volt. Valóban nagy ostobaság lett volna meghalni mielőtt megismertem.

— S most már ismeri?

— Ha ismerem-e?

— S miket nevez azoknak?

— A szerelmet és a munkát.

— Bravo Alfred. Soha se hittem volna, hogy az ön szájából valaha ilyesmit hallhassak.

— Magam se — felelé nevetve — de tudja-e, hogy mily hatalomnak köszönhetem átalakulásomat, vagy — nevezük az igazi néven: józan eszemet? Egy dalnak. Ő a költészetnek és művészetnek valóban isteni küldetése van a földön.

— Beleszeretett egy énekesnőbe?

— Mondja inkább hogy meggyógyultam egy daltól, s lábaihoz borultam annak, ki visszaadott az életnek.

— Régi történet, mely mindig új marad.

— Mintegy három négy nappal történt az után, hogy bucsut mondtam az élvkereső, dorbézoló életnek. Mondtam már önnek, hogy távozásomkor az volt szándékom, hogy megölöm magamat. Nagyon fáradt és kimerült voltam, s különben is kényszerítve véltem rá magamat.

— Kényszerítve? De hát ki vagy mi által?

— Önmagam s egyelőre elhatározásom által; s mert vagyonom utolsó részleteig jutottam el. Ön oly kérdőleg tekint rám. Rögtön meg fog érteni. Nagyon rideg és szomorú gyermekkorom volt. Szüleimet korán vesztettem el, s gyámom, atyám testvére, egy rideg és szigorú pap, kolostorban neveltetett. Ott töltöttem gyermek-és fiatal koromat, megfosztva a szabad élet legártatlanabb örömeitől is. Nagybátyám, egy életgyűlölő, embert megvető fanatikus pap belőlem is papot akart csinálni; a legszigorubb és legegyszorubb nevelésben részesített, s egy komor kolostor falai közé csukva tökéletesen elzárt a külső és szabad élettől. Mit sem ismertem belőle. Kedélyem teljesen meg volt ölte, s egész lényem vallásos fanatizmussal eltelve. Elfogadtam s rajongtam a gondolatért, hogy magam is pap legyek és sovárogyva vártam az időt, hogy letegyem a fogadalmat. Egy véletlen okozta, hogy nem vagyok zárdabarát. Egy napon a kolostor kertjében bolyongva, egy félreeső lugas asztalán könyvet pillantottam meg, melyet valamely zárda-

atyá felejtett ott. Nem tudom, mi kényserített rá, hogy a könyvet kezembe vegyem, s megnézzem címét. Egy regény volt. Kiváncsian kezdtem olvasni, mert addig a pillanatig tan- és vallásos munkákon kívül más könyvekhez nem juthattam. Milyen más világ, más élet, más viszonyok tárultak föl szemem előtt! Mindjárt az első lapok felizgatták képzelődésemet és érdeklődésemet a legnagyobb mérvben fölbresztették.

— Mi lehetne ennél természetesebb?

— Elhatároztam, hogy a regényt végig fogom olvasni s attól való félelmemben, hogy a zárdaatya vissza fog térni itt felejtett könyvéért, zsebembe rejtettem azt, s gyorsan czellámba siettem, s itt gondosan elzárt ajtó mögött az egész napot, sőt éjjelt is olvasással töltöttem. Mikor a történet bevégeződött, éreztem, hogy régi lényemből teljesen ki voltam vetkőzve, hogy egészen más emberré váltam. Lehullt a mesterséges hályog szemcíméről. Tudomást nyertem a szabad, a valódi élet viszonyai, örömei, gyönyörei felől. Háromszor egymásután olvastam újra meg újra e regényt, s úgy szívtam lélkembe belőle az édes mérget. Mert e regény hazug és gonosz munka volt. Akkor nem tudtam, de most tudom. Szofizmákkal és czinizmussal ferditette el a dolgok lényegét. Csalárd szemüvegen át mutatta be az életet s állította hamis világításba az embereket és viszonyokat. Ostoba, képtelen de ingerlő és izgató meséjével felizgatta a képzelődést, megzavarta olvasóit, s megnyugtatás és kibékítés helyett — a mi a költészet égi hivatása — fölizgatta és föllázította a kedélyt, s a mellett apostolkodott, hogy az élet czélja kizárólag csak a gyönyör. Ez a mai ember itélete.

Akkor mások voltak nézeteim. Igazi szentirásként fogadtam szofizmáit. A véletlen úgy akarta, hogy a regény hőse szintén papnövendék legyen. Az ő lelkét is ily mesterségesen töltötték el vallásos vad fanatizmussal, de egy jólelkű zárdaatya megszánta fiatalágát, s felvilágosította, hogy minő az a külvilági élet, a melyről le akar mondani. A fiatal növendék, ki mellesleg mondva rendkívül gazdag volt, erre oda hagyta a zárdat, s egyenesen Párisba ment, s kárpotolni akarván magát örömtelen napjaiért és hosszú nélkülözéseieért, vakon beledobta magát a gyönyörök örvényébe s oly kicsapongó és féktelen életet folytatott, hogy alig másfél év után mint fiatal agg végkimerültségben halt el.

A regény tulajdonképeni tárgyát e másfél év története képezi, melyeknek orgiái oly csábos, vonzó alakban voltak leírva, hogy tapasztalatlan lélkem mámort és lázt kapott tőle. Elhatároztam, hogy követni fogom példáját s odahagyom a zárdat.

De ez rendkívül nehéz volt, mert nagybátyám és gyámom, ki mint, már említettem, fanatikus pap volt, minden áron belőlem is papot akart csinálni és pedig, mint később meggyőződtem, főképp azért, hogy vagyonomat a zárda számára adományoztassa. Csel-ez kelle tehát folyamodnom, hogy az öreg vas körmei közül szabadulhassak. Önkényen ajánlottam fel vagyonomat gyámomnak a vallás czéljaira, kérve őt, hogy eszközölje ki nagykorúsításomat, mely felavattatásom napján, mely már közel volt, tehessem meg kegyeletes adományozásomat.

Jól tudtam színlelni. Híven adtam a vallásos rajongót. Nagybátyám bele ment a

kelepezébe. Még felavattatásom előtt ki- eszközölte törvényes nagykorúsításomat. — Azon a napon, melyen e fölül hivatalosérté- sítést nyertem, odahagytam a zárdat, s levelet irtam volt gyámomnak, melyben tudat- tam, hogy nincs szándékom oda többé vis- szatérni.

Vagyonomat átvevén, ebben is követtem a regényhős példáját: Felosztottam azt mint ő tevé, hat részre, amaz elhatározás- sal, hogy csak a gyönyöröknek élve, min-

El voltam határozva, hogy be se várom a végzetes év leteltét, hanem megölöm magamat. Halálos csömörrel voltam eltelve az élet és emberek iránt; untatott minden, nem érdekelt semmi.

Szép tavaszi délután volt, melyen elha- tározásomat végrehajtani szándékoztam. Oda ültem tükröm elé, hogy annál biztosabban czélozhassak pisztolyommal. Kezem már fel volt emelve, már czélozni kezdtem, midőn nyitott ablakomon át egy bűvös dal

HÁZATÉRŐ KISOK.

den évben elköltöm az arra eső összeget, a hatodik év végén pedig föbbe lövöm ma- gamat.

Őn tudja, hogy megtartottam előre foga- dásomat s hogy mily örült életet folytattam. Midőn utójára távoztam vad czimboráim közül, épen az ötödik év telt le, s belép- tem a végzetes, az utolsó, a hatodik esz- tendőbe.

S ekkor történt velem a esoda, mely józan eszemet és lelkiismeretemet s lényem addig szunnyadott jobb részét életre éb- resztette.

hangjai hatoltak fülembé. Csodálatos dal volt, mely oly ismerősnek látszott, s még esodálatosabb a hang, mely szívemet oly édes felindulásba hozta.

Egész lényemmel kísértem a szelid és édesen esengő nőhang hullámzását s az oly ismeretesnek tetsző méla dal fo- lyását.

Rég nem érzett felindulás fogta el szíve- met, s a mi velem gyermekkorom óta nem történt, szemem lassankint könnyekkel tel- tek meg.

Felismertem a dalt. Gyermekkorom altató

dala volt, melyet szegény jó anyám oly sokszor énekelt ágyam mellett. Emlékek elevenedtek föl lelkemben a rég eltűnt idő- ből, szívemet édes felindulás fogta el, s a csodás édes hang által megindítva, életősz- tön ébredt lelkemben, s a gyilkos esz- közt iszonyodva dobtam ki kezemből.

Azután az ablakhoz rohantam, hogy lát- hassam a bűvös forrást, melyből az édes dal csergedez.

A szemközti házban kised esztergályos

bűvös dalt, mely a leánya ajkán akkor halt el, midőn a boltba beléptem.

Óh, barátom mily angyalarcu gyermek volt ez! Soha se láttam elbűvölőbbet és igézőbbet. Pedig nem is olyan igen nagyon szép. De a jóság és ártatlanság igaz ki- fejezése valami csodálatos ékességgel ruházta fel, mihez hasonlót az életben még soha se találkoztam. Es hangja! Az a csodá- latos hang! Beszédje még bájosabb, zengze- tesebb volt énekénél.

Reám tekintett. Kissé elpirult, kissé mo- solygott s azután rövid válogatás után át- nyújtott egy csinnal és izléssel készült séta pálcát.

Kegyed készítette e kis mesterművet?

Most már még jobban elpirult, s egész zavartan rebegte az igent.

Nem állhattam meg, hogy csodálkozásom- nak ne adjak kifejezést, mire az apja felett, büszkén dicsekedve, hogy olyan esztergályos művész, mint az ő leánya nincs több egész Budapesten. A mi szép van a boltban, az mind az ő műve, mert ő már öreg, a szemei meggyengültek, ő csak a durvább munkát végzi.

Még csevegtem néhány perczig, azután egészen megigézve távoztam.

Barátom, hisz ön az első pillantásra tá- madó érzésekben? Az örülésig beleszeret- tem az egyszerű gyermekbe.

Képzelmű, hogy minden nap volt valami vásárolni valóm s hogy mindennap továbbra- továbbra nyújtottam beszélgetéseimet.

Óh, mily boldogító szép pillanatok voltak ezek. Óh, mint szerettem ebajos gyerme- ket, s mily különböző az érzelem mind- attól, mit ez ideig ismertem s éreztem ama lények iránt, kik közt ifjuságomat el- fecséreltem.

Egy napon egymagát találtam, atyja, mint mondá, a nagy raktárhoz ment, a ki számára dolgoznak.

Megzavarodva állottam előtte, azt se tudva, hogy mit mondjak neki. En, a ki azelőtt minden más nővel oly könnyedén tudtam csevegni, most zavartan és remegve állottam az egyszerű munkásnő előtt.

Végre ő törte meg a csendet, egy csodá- latos kérdéssel. Azt kérdezte, hogy mivel foglalkozom?

Óh, miint elpirultam a szégyen miatt, midőn azt kellett felelnem, hogy semmivel.

Hát lehet úgy élni? — kérde csodá- kozva, s azután hozzá tette, hogy bizonyo- san gazdag vagyok.

Ekkor meggyóntam neki s elmondtam egész élettörténetemet. Hogy mint pazarol- tam el vagyonomat s ifjuságomat, s hogy neki köszönöm életemet!

De most már meggyógyult ön, ugy-e, s lemondott bűnös szándékáról? Kérdé meg- indult hangon.

Meg. Más emberré lettem. Dolgozni fogok s meg akarom azt a mesterséget tanulni, a melyet ön üz, Anna; akar-e mesternőm lenni?

Igen szívesen, ha a papa felfogadja önt! mondá mosolyogva.

És akar-e feleségemmé lenni? Ugy fogom szeretni mindig, mint a hogy most szeretem!

Hihetek-e megtérésének? Kérdé kis idei gondolkodás után.

Óh, Anna, ha szívembe látna!

Akkor hát — mondá mosolyogva — akkor kérdezze ezt, mikor már felszabadul és legény lesz. Egy inással csak nem vált- hatok jegyet!

Nos barátom, tegnap legénnyé s tüzet- társává lettem gazdánknak. Akar-e vőfőlyem lenni?

Mint egy szent kép előtt, ugy állottam előtte néhány másodperczig, bámulattal és áhitattal nézve a kedves alakot.

Rám tekintett és szelid hangon azt kér- dezte, hogy mivel szolgálhatunk?

E kérdés zavarba hozott, de szerencsémre tekintetem egy esomó botra esett. Azt mond- tam, pálcát akarok venni.

Tessék választani.

Nekem rossz izlésem van és nem is tudom, mi a divat. Nem lenne szíves helyettem egyet választani kisasszony?

A belélet Franciaországban.

I.

Franciaország akilleszarka a francia belélete. Se vérmérséklete, sem intézményei nem szoktathatták a családi életre.

Vérmérséklete, mint minden latin fajé, a folytonos mozgásra készíti, s így otthon ülni nem szeret; ha otthon van, akkor is csak úgy érzi jól magát, ha idegeneket láthat magánál. — Másrészt meg újabb intézményei határozottan aláássák a családi életet, a mely már csak oly családoknál van meg, melyek a családi élet alapját képező régi tradíciókat megtartották: a társadalomnak ama körei, melyek még vallásukat gyakorolják és a melyeknél még a családtyai hatalom érvényben van. E két tényező tartja fen az angol családi életet és e két intézmény meggyengítése oka a francia családélet elhalásának.

Angliában minden szociális és politikai intézménynél a vallás konzultálva lesz; itt belátták, hogy a keresztény vallás princípiumainak hozzájárulása nélkül minden intézmény semmis.

Angliában mindenki vallásos, minden nyilatkozatában, minden cselekvényében fennen hirdeti meggyőződését, minden család-tya morális kötelességének tartja gyermekei keblébe a vallást becsepegtetni (a mi Angliában annál könnyebb, mert a családtya hatalma sokkal nagyobb, mint más országokban) s a vallás mellett a századokon keresztül jóknak bizonyult eszméket.

Ez a szellem lengi át aztán a községet, a shireket és az államot. És így Anglia intézményei szilárdak, biztos alapon állván, kibírják a legnagyobb viharokat. Itt belátták, hogy a keresztény vallás a család alapja s e mellett az egyetlen vallás, a mely az egyéni önállóság mellett fékezi a gőgöt.

Másképp van ez, sajnos, a mai Franciaországban. A köztársaság remeg az egyháztól, mert belátja, hogy a vallás hirdetői nem nézhetik összetett kézzel a szegény népnek elnyomását, kiszípolozását a nagy tőke által. Így aztán a mostani uralkodó elem, egoizmusából kiindulva meg akarja gyengíteni, talán megsemmisíteni a vallást. Az egyház nem pártolhat oly szabadságot, a melyet a republika a «liberté-égalité és fraternité» köpenye alatt gyakorol s a mely nem egyéb, mint a gyöngének az erős általi felfalása s a szociális kérdés szülő oka.

S így a francia forradalom eredménye ez: a polgári rend, a nép segítségével felszabadult, eltörölvén a papi és a nemesi rend előjogait s aztán még nagyobb nyomorba döntvén a munkás osztályt, mely felett most könyörtelenül a pénz egész hatalmával uralkodik.

S az a negyedik rend, mely eltörli az előjogokat, s megszünteti a forradalom előtti állapotokat, az a negyedik rend még fölemeli őket a szédítő magasba, kezükbe játszván mindent, nem tartván meg semmit: az a negyedik rend most tehetetlenül, összetett kezekkel nézi pusztulását, s örülnie kell a kenyérmorzsáknak, a melyeket táplálékul s a rongyoknak, melyeket öltözékül kap. Hányszor álmodozik most e szegény munkás, midőn a tőke szolgálatának mindent feláldoz, ama boldog időkről, melyeknek rombadőlésén fáradott, s a melyekben

ha a «seigneur» tán néha tudolgoztatta is, eltartani őt kötelességének tartotta s megadta a mindennapi kenyeret neki. Boldog mindennapi kenyér korszaka!

S most még az uralkodó osztály azt a bölcs intézkedést hozza, hogy elveszi a vallást az éhezőktől; azt a keresztény vallást, a mely a türelmet hirdeti s mely a *holnapra*, az örök boldogságra utal s ezzel vigasztal.

Hogy mi forr aztán e vallástalan, e kifosztott, e lábball tiport népnek fejében, azt könnyű elgondolni.

Egy forradalmat már létre hoztak, az első nagy forradalmat. Ebben megtanulták a vérontást, meg azt is, hogy utána még nagyobb nyomorba estek; most egy más forradalom forog agyukban, a melyhez képest az első gyermekjáték volt, s a mely majd a saját felszabadításukat hozza létre. Midőn majd az éhség fog itélni! És mindemellett a kormány elég balga terjeszteni a vallástalanságot, a mely mellett minden lehető alkalomkor lándsát tör, s a mely aztán így a társadalom minden rétegeibe belopózkodik, politikai beszédek, ujságok, könyvek, folyóiratok és egyetemi előadások alakjában. S ennek eredménye a durva materializmus «Nem hiszek csak abban, a mit látok»; ezt alapaxiómának állítják fel. Ez aztán a családi életet tökéletesen aláássá. A felső osztályoknál eredménye a parázna, csak mára gondoló élet. A gyermekek és szülők egymástól elfordulnak, elhidegülnek; a vagyon szétkallódik vagy rossz módokon nagy gyorsasággal nő. — Erkölcsei és anyagi tönk vagy anyagi és erkölcsi szédelés: ez a helyzet képe. Ez aztán a talaja a francia irodalomnak, melyet az egész világ félműveltjei mohón olvasnak azé az irodalomé, melyben sem erkölcs se tanulság, s a hol a családi tűzhely nevetségessé tétele képezi a fő vonzerőt s a mely aztán megszokottá, természetessé teszi a bűnt.

Igy van ez a magasabb, a műveltségre igényt tartó körökben.

Az alsóbb néposztályoknál a kép még szomorúbb; itt már a családról alig lehet szó: a legtöbbnek már csak annyi fogalma van a családi életéről, mint az állatoknak, vagy annyi se, mert nincs állat, mely midőn szoptatja kicsinyeit, ne védelmezné őket akár saját bőre árán is. Itt meggyakorolják a gyermekgyilkosságot, egy teherrel kevesebb, hisz az élet oly nehéz! Itt a kép elkomorító, gyakran utálatos. Mivel a munkakedv és takarékoság nincs magasabb erkölcsi törvény által keblükbe csepegtetve, csak a mára gondolnak, a mai keresményből élnek, a meddig élhetnek; eldorbézolják, elisszák keresményüket. Az iszákosság felfalja a keresetet, s a gyermekek és a nők meztelenül nyomorognak otthon a szalmán, vagy pedig a legterhesebb munkákat kell végezniök a gyárakban (a törvény megengedi, a hogy mindent megenged, a mi a tőkének kedvez) s így a nép nemcsak erkölcsileg, hanem fizikailag is tönkre megy. Az elhagyottak és a munkaképtelenek a legborzasztóbb bánásmódban részesülnek.

Már Le Play, e nagy nemzetgazda figyelmeztette a francia népet, hogy e bajok főoka a skepticizmusban van és intette, hogy térjen vissza a vallás gyakorlására. E mellett a család másik főbaja a család-

atyai hatalom meggyöngyülése, a mi pedig a javak örökösödésben való kényszer felosztása által keletkezett (de partage forcé).

Az által, hogy a törvény az egyenlő részekben való örökösödést írja elő, az örökösödési szabadságot teszi tönkre s az atyától elveszi a lehetőséget, hogy úgy alakítsa családját úgy, a hogy azt belátása és családját viszonyainak ismerete folytán tehetné.

Itt érdekes lesz Le Play «La Réforme Sociale en France» című művéből egy pontot átvennünk, hogy meglássuk, mikép kell a birtok- és az örökösödési viszonyoknak alakulniök, hogy a család erkölcsi és anyagi jólétben fenállhasson. Le Play a tapasztalati iskola nagy mestere és megteremtője. Ő a nemzetgazdaságtanban és társadalmi tudományban tökéletesen elveti az apriori elveket, s csak azokat fogadja el, a melyeket a tapasztalás helyeseknek bizonyít. És így megbízható. A «Réforme Sociale»-ban a családról szólván, két típust von le a tapasztalat folytán, s e két típus képezi aztán a család különbözőkép alakultán két végletét.

«Az első esetben» mondja Le Play, «a munka összes elemei egységesen származnak át egyik generációról a másikra. Minden családfő arra törekszik, hogy előrelátása által fentartsa és gyarapítsa műhelyét, (a melyet vagy önmunkájával hozott létre, vagy pedig atyjától örökölt) életének végcéljául azt tűzvén ki, hogy egyszer tulajdonát amaz örökösének hagyja, ki legmél-
több rá.

Ha Isten úgy akarja, sok gyermek atyja lesz.

S midőn érzi, hogy eljött a pihenés ideje, kiválasztja gyermekei közül azt, a ki tehetségénél és hajlamánál fogva érdemes arra, hogy munkájában társa legyen.

Szerzett javai által (a melyeket vagy egyedül vagy e társa hozzájárulásával szerzett), úgy intézi többi fiainak sorsát, hogy mindegyik, a mennyire lehetséges, hajlamához képest valami mesterségre vagy életpályára legyen kiképezve, (természetesen családjának vagyoni és szociális viszonyaihoz mérve). Egyesek tanuló éveiket elvégezve és atyjuktól megkapva a szerszámok beszerzésére szükséges pénzt, a közelben vagy távolabb vidéken telepednek le. Mások ismét a hadsereghez vagy a tengerészethez mennek. Egyesek végre a gyarmatokra vándorolnak ki és ott a jó tradíciók szerint családot alapítanak. A lányok házasságukig atyjok házában maradnak; azok, kik nem mennek férjhez, ép úgy, mint a nőtlen fiúk, a családfő körül csoportosulnak. Midőn aztán ez behunyja szeméit, az a gyermeke, kit már életében mint örökösöt tekintettek, folytatja az atyai funkciókat, a ház-tűzhely pedig az özvegy anyja főfelügyelete alatt marad.

A család e típusánál a családfő halála ugyan fájdalmasan sújtja le a tagokat, de nem érinti sem a család érdekeit, sem a birtok organizációját.

E tipushoz legközelebb az angol család organizációja áll.

«A második típusnál» folytatja Le Play, «a munka elveszti folytonosságát, pedig ez egyik legfontosabb tényezője. Az atyának nincs jogában birtokát utódainak jövőjéhez fűzni, mert a törvény azt parancsolja, hogy halála után gyermekei darabokra tépjék

szét a hagyatékot. A törvényhozónak a családi életbe való eme beavatkozása sok kellemetlenségnek és szerencsétlenségnek okozója a magánéletben, a mely persze a családok helyzete szerint változik.

Az atya rendesen úgy intézi ügyeit (ha előrelátó), hogy később majd professzióján kívül megélhessen. Midőn érzi, hogy öregszik, kénytelen eladni földjét, műhelyét vagy kereskedését, úgy hogy midőn élet-pályájával felhagy, nyugalom és meglegeedés helyett csak károkat, veszteségeket tapasztalhat. Tudván, hogy a család jólétének forrása így hirtelen ki lesz apadva, nem tehet mást ez örökösödési viszonyok terhe alatt, mint hogy gyermekeinek számát megszorítsa. (Zweikindersystem.) A gyermekek már nem lesznek atyjok vagyoni állapotjában, ki nem ruházhatja mindegyikükre vagyonát és czégét (illetve házának nevét), s így aztán a gyermekek nem számíthatnak ama ház támogatására, a melyből eredtek.

A házások, midőn eljön az aggkor, elvesztették szüleiket és gyermekeik egymásután a házon kívül telepednek meg s így elhagyatva halnak el.

Az atyának a munkától való visszavonulása már egyszerre megszakítja a munka tradíciójának szálait; halála aztán tökéletesen megsemmisíti a családot összetartó szálakat.

Ez utóbbi típusa a családnak egyuttal a francia család képe is.

Eredetét ez állapot a J. J. Rousseau eszméiben találja; ő volt az első, a ki az örökösödés állandóságát megtámadta, a forradalmi kormány aztán ledönté a végrendeleti szabadságot és felállította a «partage forcé-t».

Ez aztán sok mindenféle változáson ment át; ma ismét a partage forcé-ra tértek vissza, úgy mint azt 1789-ben hozták.

Szegény Franciaország! Egyik főoka felbomlásának ez örült intézményekben rejlik; általuk a család és a vagyon folytonossága s így az állami lét alapja van megtámadva.

Fel fog-e tudni még emelkedni oda, a hová őt világtörténeti pozíciója utalja s a melyet oly sok századon keresztül elfoglalt: ki tudná megmondani?

Mindenesetre meg kell változtatnia a család- és társadalomra vonatkozó ez intézményeket, tekintetbe kell vennie a történeti fejlődést és vissza kell fogadnia amaz intézményeket, a melyeket oly sok század helyeseknek bizonyít; vagy pedig alá fog keltenie magát vetni egy új forradalomnak, a melyet aztán nehezen fog kiheverhetni.

Neczpálly Justh Zsigmond.

KÖZGAZDASÁG.

Magyarország mezőgazdasága.

Most, hogy az aratás bevégeződött, nem lesz talán érdektelen a Szemle olvasói előtt, ha a legújabb kataszteri s egyéb adatok alapján bemutatjuk a magyar mezőgazdaság jelenlegi állását.

Agrikultúránk 1848. előtt tudvalevőleg nagyon patriarkális volt s a termelés — nem lévén a nemzetközi kereskedés közvetítésére

szolgáló közlekedési utak, egyes dunamenti vidékek kivételével majdnem kizárólag a helyi fogyasztás kielégítésére szorítkozott. Az ötvenes években, midőn Magyarország bevonatott a közép-európai vasut-hálózatba, a krimi, az olasz stb. háborúk nagy gabona-szükségletet okoztak s az árakat erősen felszöktették. Ez adott impulzust a magyar gazdáknak, hogy a régi patriarkális rendszeren változtassanak s innen datálódik az a nem egészen helyes irány, melynél fogva gazdáink legnagyobb része a buza-termelésre aránytalan s a föld termőképességét veszélyeztető súlyt fektet. Ujabb időben ismét egészségesebb fordulat állott be, a minek egyik legszólóbb bizonyága az, hogy különösen nagyobb birtokokon igen-igen számbavehető mezőgazdasági ipar fejlődött ki. Vannak ugyan még elmaradott vidékek, melyek a régi három-forgásos rendszer slendriánjából maig se tudtak kibontakozni; de viszont vannak mintagazdaságaink, melyek a hasonló legkiválóbb külföldi telepekkel bátran kiállják a versenyt.

A legújabb kataszteri fölvételek szerint Magyarország összes termő területe 53 millió 370,321 katasztrális (1600 □ öles) hold, vagyis 30.716,953 hektár. Ebből a voltaképi földmivelésre esik 36.762,705 hold vagyis 21.148,407 hektár, még pedig: Magyarországra (Erdéllyel együtt) 32.540,524 hold, Horvátországra 1.301,784 hold, Szlavóniára 968,009 hold, a régebbi horvát határvidékre 1.952,388 hold.

E terület jövedelmezősége egyes vidékek és mivélési módok szerint természetesen nagyon változó. Hivatalos adatok e részben a következő eredményeket tüntetik föl. Egyegy hold szántóföld tiszta jövedelme: 1 forint alul marad Árva, Marmaros, Csik és Udvarhely megyében; 1 forinttól 2 frtig terjed Liptó, Trencsén, Sáros, Szepes, Bereg, Ung, Ugocsa, Besztercze, Naszód, Fogaras, Hunyad, Kolozs, Maros-Torda, Nagy-Küküllő, Szeben, Szolnok-Doboka és Torda-Aranyos megyében; 2 forinttól 3 forintig Turóc, Zólyom, Zemplén, Bihar, Szabolcs, Szatmár, Szilágy, Krassó-Szörény, Alsó-Fehér, Brassó, Háromszék és Kis-Küküllő megyében; 3 forinttól 4 forintig Hont, Nógrád, Abauj-Torna, Gömör és Arad megyében; 4 frttól 5 forintig Bars, Baranya, Komárom, Somogy, Vas, Zala, Csongrád, Heves, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Borsod, Hajdu és Temes megyében; 5 forinttól 6 frtig Esztergom, Nyitra, Pozsony, Győr, Moson, Tolna, Veszprém és Jász-Nagykun-Szolnok megyében; végre a 6 frtot meghaladja: Fehér, Sopron, Bács-Bodrog, Békés és Torontál megyében.

Magyarország nyugati részén és közepén, kivált délfelé, hozzák tehát a szántóföldek a legnagyobb átlagos tiszta jövedelmet. Ha e tiszta jövedelmet Magyarország minden részéből összeadjuk, a következő eredményt nyerjük:

Magyarország (szűkebb értelemben)	115.132.000
Erdély	8.801,000
Horvát-Szlavonország és Határvidék	14.216,000
Összesen	138.210.000

A mi a magyar mezőgazdaság fő terményeinek mivélési területeit illeti, 1884-ben be volt vetve: búzával 2.751,020 hektár, kétszeressel és rozsszal 1.303,607 hektár, árpával 995,354 hektár, zabbal 998,501 hektár, kölessel és pohánkával 50,546 hektár, tengerivel 1.855,633 hektár, burgonyával

411,867 hektár, cukor-répával 38,891 hektár, takarmány-répával 80,701 hektár, dohánnyal 58,375 hektár, repeczével 107,061 hektár, lennel 11,006 hektár, kenderrel 65,632 hektár, lencse, borsó, bab és bükkönnyel 97,015 hektár, luczernával stb. 389,502 hektár; rét, kaszáló 2.628,462 hektár.

Kitűnik ebből, hogy a magyar mezőgazdaság főterményei: buza (a mivélési terület 29·87%-án), tengeri (20·12%), rozs és kétszeres (14·14%), zab (10·81%) és árpa (10·80%), mert ezek a tényleg learatott területnek több mint $\frac{7}{8}$ -adát foglalják el.

A legfőbb mezőgazdasági ágakban elért termés-mennyiséget 1874-től 1884-ig a következő táblázat tünteti föl:

	kenyér- magvak	árpa	zab	ten- geri	bur- gonya	répa	széna
	millió hektoliterekben						millió mét- mázsákban
1874-ben	36·6	12·4	14·0	7·6	15·5	7·7	34·6
1875 «	30·1	7·6	7·8	28·1	14·4	6·2	33·7
1876 «	28·7	11·1	13·9	23·0	17·4	8·4	29·7
1877 «	49·9	12·1	14·1	19·1	16·2	7·8	43·3
1878 «	59·7	16·7	21·2	36·2	32·4	19·3	46·4
1879 «	28·9	9·2	13·5	23·2	15·9	11·7	51·2
1880 «	42·5	17·9	21·7	34·8	31·0	21·9	45·0
1881 «	48·1	14·1	16·8	28·9	30·4	20·1	74·0
1882 «	68·0	20·2	23·8	37·9	42·7	25·8	66·8
1883 «	48·6	13·8	18·0	30·7	43·3	25·1	75·0
1884 «	55·9	16·5	20·2	31·8	33·0	25·6	74·6
Átlag	45·2	13·8	16·8	27·4	26·5	16·3	52·5

Mint e számokból kitetszik, Magyarország mezőgazdasági termelése ép a legfontosabb terményekben feltűnő ingadozásokat mutat. Így a táblázatunkba fölveti tizenegy éven át a kenyérmagvak termése ötször, még pedig igen jelentékenyen (60%-val) maradt az átlag alatt. Az árpa és zab szintén ötször, a tengeri négyszer, a burgonya megint ötször, a répa hatszor s a széna ugyanannyiszor szintén nem hozták meg az átlag-termést. Ez a körülmény kétségtelenül sokat árt a magyar gabna-piacz szilárdságának és folytonosságának. Minthogy pedig kétségtelen, hogy a termés-mennyiségben való változásokat az egyes gabnák mivélési területeinek változásai nagyon kevésbé befolyásolják, a baj okát abban kell keresnünk, hogy a magyar mezőgazdaság az időjárás szeszélyeivel szemközt nagyon kevésbé van még fölfegyverezve.

A mi egyébként a mezőgazdasági termények nemzetközi forgalmát illeti, Magyarország kereskedelme e részben, köles, rizs, komló, stb. kivételével, általában aktív; különösen áll ez a buzáról, rózsáról, árpáról, zabról, tengeriről, hüvelyesekről, repeczéről, len- és kendermagról.

Mint e rövid vázlatból is kitetszik, mezőgazdaságunk kétségtelenül jelentékenyen fejlődött, bár — s az amerikai és orosz konkurrencziával szemben ép ebben van némi vigasztalás, — a föld kihasználása olyan tökéletességre, a minővel p. o. Angliában vagy csak Csehországban is találkozunk, nálunk még nem jutott. Hogy a további fejlődés elég lesz-e magában véve a magyar gazda bajainak megszüntetésére s azzal, hogy gazdasági iskolákat állít s mintagazdaságokat rendez be, eleget tesz-e a kormány az állam legbiztosabb alapját tevő földbirtokos osztály iránti kötelességének, s nem volna-e szükséges agrárius intézkedésekkel oltalmazni a hazai mezőgazdaság érdekeit: oly kérdés, melynek a megvitatásába ezuttal nem bocsátkozunk.

SPORT.

Az erdő csendeleletéből.

(Küzdelem a varjak és az uhu közt.)

Irta: *Lakatos Károly.*

Évekkel ezelőtt egy felvidéki rengetegben a nemes szalonka uáni jártomban keltemben kimerülve, egy százados eser árnyába a gyönyörű erdei pázsitra döttem.

A nap épen bucsuzni készült, mindinkább közeledve az erdei tájat uraló szirtóriások fenyvesekkel koszoruzott esucsaihoz, az alanti lomberdők kopott lombzatát vörös lángfényben ragyogtatva, utolsó istenhozadul, mielőtt a hegyek mögé vérvörösen alábuknék.

Előttem egy nagyobb erdei tisztás feküdt, bársonyos gyepel bevonva; ettől jobbra tömör sarokban, sötét fenyves állt, komoran, méltóságosan, mint a régmúlt lovagkor ős leventéi.

Balról s mögöttem az ős rengeteg, örök titokzatos sötétségével, büszke, terebélyes lombsátraival, melyek közt ezernyi dalosmadár ajka zendült dalra.

A háttérben egy ismeretlen világ, tele búbájjal és mesés pompával és a tündöklő végső zöld hegyek. Főlebb, a végső szürke szirt-csoportosulatok felett, hóval koszorúzva jégtől ragyogva, mint hideg fényű gyémántos korona: terül el a havas, összekötő láncz-szem ég és föld között.

Végső, majdnem kopár szirtjein, a folyó-fenyű véghatárain innen, — tisztán kivehetőleg tüntek fel egyes viharrongálta óriási fenyűk. Fehagyott őrszemek, villámtépett, harczedett marczona hadastyánok, tanui a mulandóságnak, talán századokon át vész, vihar, hógörgeteggel küzdve, ezer sebhelyekkel borítvák.

Egyiknek a koronáját törte le a vihar; a másiknak roppant oldal-ágkarját a villám ütötte le, odább egy harmadik sajátságosan egészen kétfelé van válva a villámesapástól; belső elbarnult testére olyan furcsa vérvörös körrajzokat, foltokat festenek a rátűző nap biboros sugarai, mintha igazi vérfoltok volnának...

Gyönyörű, felejtethetlen képek most is nekem! Ugy tűnik fel, mint egy szép vízió, melyet a szellem isteni alkotó ereje csak álom közben képes elvárásolni.

Elandalodva legeltetem szemeimet a természet e nagyszerű panorámáján, övezve a körülem elterülő ős rengetegtől, s fölöttem a gyönyörű tájra átlátszó, üvegfedőként ráboruló, felhőtlen, tiszta égbolttal.

Merengéséből egy hosszúra nyújtott, sajátságos éles madársikojtás vert fel, mely oly hirtelen, egész váratlanul jött, hogy szinte megdöbentett.

Kíváncsian tekinték körül s megvallom, némi keserűséggel is, hogy a vadon magasztos, ünnepélyes csendjének prózai megháborítóját fölfedezem; és ez, az ég sikkján, a havas csúcsával majdnem egyenmagasságban örvénylő ölyv képében mindjárt a szemembe tünt is.

Boszusan fordítam el tekintetemet e megszokott közönséges látványról, melyet hegyi vadászataim alkalmával oly gyakran, egészen a beleunásig volt alkalmam szemlélhetni, s iparkodtam elébbi hangulatomba jönni. Hanem ez sehogysem akart sikerülni.

Már épen felállni készültem, utamat tovább folytatandó a még jó távol fekvő erdészlak felé, midőn ismét és ismét megcsendült a fönt kanyargó ölyv átható süvöltése, mely végig rezegve a táj felett, talán mértföldekre is hallható volt.

Ekkor — egy bevégzett rigmus után — nagy meglepetésemre a fenyves erdő felől hasonló süvöltés hangzott fel, mint egy válaszképen a magasban járó ölyv szavára. Azután nyomban rá mindjárt egy másik, majd kis idő vártatva a harmadik.

Kezdett a dolog érdekessé válni, s már most feszült figyelemmel néztem a történetek elé, mert meg voltam győződve, hogy nem ok nélkül hallatja hívó szavát az a fönt keringő, setét tollu orvmadár. S a mint a következményekből ki fog tünni, nem is csalatkoztam.

Jobbról, az erdei tisztást szegélyező fenyves felől huzva, majd a tisztást keresztezve három nagy ölyv tünt fel, lassu, lavirozó röptelével közeledve a már most jóval alantabb, a lomberdő felett egyenletes körökben, de szimmetriai pontossággal mindig ugyanazon az egy ponton keringő és folyton süvöltöző magános ölyv felé; időnkint felelve a hívó hangokra. Végre egyesültek és most már négy madár örvényelt ugyanazon a ponton, úgy tűnve fel ott, mint leszakadt fekete felhőfoslányok. Folytonos süvöltésük csak úgy zugott a táj felett, teljesen fölverve a vidék ünnepélyes csendjét.

Most egy újabb jelenség vonta magára figyelmemet: néhány vérese-sólyom és egy nagy, lomha röptü sasölyv (*Circus gallicus*) érkezése.

Mindegyik az ölyvek felé tartott; a véresék sebes röptelével feleselőleg vijogva, a sasölyv némán, lassu lavirozással, időnkint nagy csigaköröket vágva.

Folyvást fokozódó érdeklődéssel szemléltem a tollasok e rendkívüli és egészen szokatlan mozgalmát, és bámulatom csak fokozódott, midőn épen fölöttem egy tudja Isten honnét ide vetődött holló rekedt «krok krak» szava, meg néhány vetési varjú károgása hangzott el.

Ezek is mind egy pont felé húztak, oda t. i., a hol az ölyvek keringtek. És sajátságos, épen nem látszottak ellenséges szándékkal viseltetni egymás iránt. Pedig köztudomásu, hogy a varjak a legelkeseredettebb orvmadárgyűlölk közé tartoznak; és mégis most föl se vették egymást!

Vajon mi lehet ennek az oka?

Egy hangos torku fekete proletár — mintha csak intézői szereppel lett volna megbizva ez érthetlen madár spektakulumnál — hirtelen kivált a keringő, zajgó csoportból, s mind magasabbra emelkedve nagy köröket irt le az átlátszóan tiszta kék ürben, torkaszakadtából károgván, a mi mint éles harczi riadó hangzott ki a csodás hangzavarból.

És csakugyan valóságos harczi riadó, csatára hívó jelszózat volt az.

Ugyanis alig hangzottak el az első jelkiáltások, nem kis meglepetésemre az egész táj hirtelen élénkülni, népesedni kezdett. Innen is, onnan is, a szélrózsa minden irányából, mintha a fergeteg hajtotta volna őket: egyesével, majd csoportostól, végre csapatokban közeledett, tódult a sok varjú. Eleinte a láthatár szélén apró fekete pontokként tüneztek fel, majd közelebb jöve, folyton nagyobbodtak, s alakjuk erre kivehe-

többé vált; zománczos tollazatuk csak úgy csillámlott a bucsuzó, nap biboros visszfényében.

Iszonyú, fülhasító zajt esaptak valamennyien az érkezők.

Az a «hornista» varjú meg csak kerिंगett fen szakadatlanul, lankadatlan buzgalommal fujva, vagyis inkább károgva harczi riadóját, mely élesség tekintetében néhány oktávával mindig magasabb volt társaiénál, úgy hogy egészen kiharsogott a pokoli koncertből.

Soha életemben ily pokoli zajt, ily fülhasító és hajmeresztő spektakulumot nem halottam.

Összekeveredve cikáztak, röpkedtek és bukfenceztek, összevissza a gyászszínű tollasok, e mocskos sátoros cigányai a madarak világának, és e közben folyton szaporodott a számuk, úgy hogy rövid idő alatt egész hadtest mozgott a lomberdő felett.

Kíváncsiságom tetőpontra hágott, és elhatároztam végére járni a dolognak, kitudni e sajátságos madárgyűlézés okát.

Lehető óvatosan fölemelkedtem ültömből és első dolgom volt erősen nyugtalankodó kis vizslámat pórásra fűzni; azután megindultam a madársereg irányába, az erdő fái és bokrai közt takargatva magamat.

Mentem egy jó negyedóraig, de semmi különös nem adta elő magát, pedig már a keringő madár-sokadalom közelében lehettem, a mit a mindinkább közelebb hangzó óriási láрма gyanítanom engedett, mert kilátni a fák rendkívüli sűrűsége miatt nem igen lehetett.

Egyszerre egész váratlanul kibukkantam egy ritkás mogyorósra, melynek alacsony bokrai közül csak itt-ott, szórványosan emelkedett ki egy-egy terebélyes koronájú lombfa.

Habozva megálltam, magamat tájékozandó és vadásztávesövem után nyultam, a tér beható kifürkészése céljából.

Alig hogy szememhez emeltem kitünő tüvegemet, mindjárt a szemembe ötlött egy játszadozni látszó ölyv, mely egy tőlem mintegy kétszáz lépésnyire levő nagy fa koronájára... melynek azonban csak a felső lombzatát láthattam a környező magas bokroktól... le-lecsapdosott, meg ismét fölemelkedett gyors egymásutánban; ugyanezt tette néhány varjú is; míg a fa fölött tetemes magasságban forrongott a hadtest.

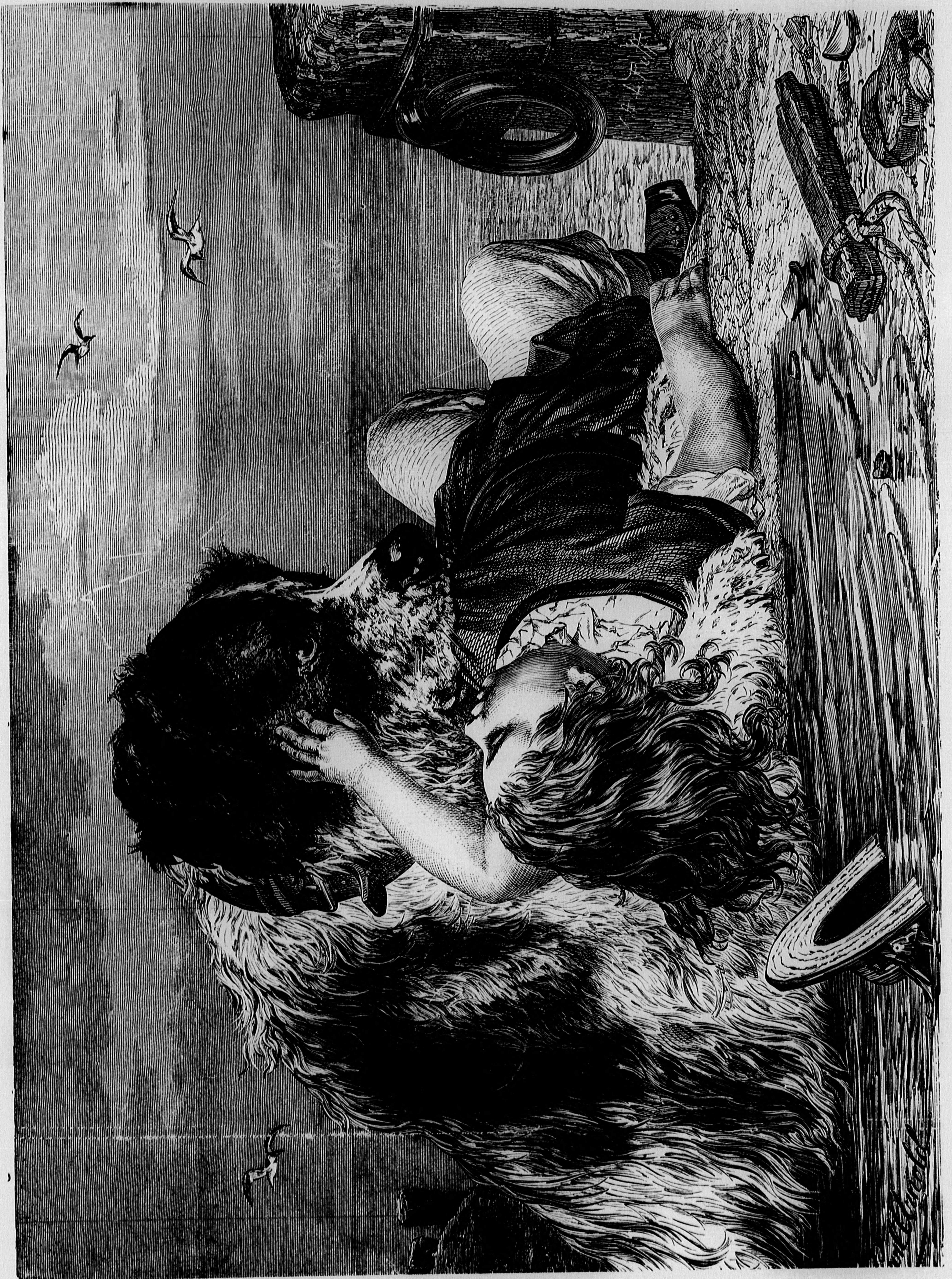
Most már kezdtem tisztában lenni az ügyel és erősen gyanakodtam, hogy a csetepatéra a legnagyobb valószínűséggel egy rosszul elrejtőzött és az ölyvek által fölfedezett uhu (*Bubo maximus*) szolgáltatott alkalmat.

És úgy is volt.

Ugyanis a mint nagy óvatosan tova lopózkodva az említett lombfa közelébe értem, annak alsó nagy ágán, közel a fa törzséhez, meg is pillantottam a csunya zsványt, a holdvilágos éjek rettegett haramiáját.

A fa már nem messze volt tőlem, alig 55–60 lépésnyire. Egy kis tisztáson állt; csak itt-ott, szórványosan voltak a téren apróbb bokrocskák. Távollabb a mogyorós hűződött, beleszakadva s eltűnve a lomberdő elegyébe.

Tovább a fölfedeztetés esélye nélkül nem mehettam, de nem is akartam, mert pompás helyem volt az észlelésre a sürtü bokrozat között, mely valóságos sátorként vett körül és borult fölém; mindamellert egy

AZ ÉLETMENTŐ.

nagy nyíláson át, egészen jól kiláthattam a fára, melyen a nagy bagoly trónolt, sőt a fa körüli térre is, mely mint egy festett kép: teljesen szemlélhetőleg terült el előttem.

A nekitüzesedett madár-sokadalom nem látszott észrevenni közeledésemet, vagy legalább is nem tulajdonított neki semmi fontosságot, mert tovább is ott zajongott szakadatlanul, a magasban a fa fölött.

Minden eshetőségre elkészülve, felvont fegyveremmel lőkész helyzetben lapultam meg rejtekemen, s vártam a dolog kifejlődését, a mi, az egyre bátrabbakká és tola-kodóbbakká vált varjak és ölyvek viselkedéséből következtetve, sokáig már nem kés-hetett.

És nem is késett!

Egy ölyv, a légben ide-oda kóválygó, csapongó tömegből kiválva, a magasba emelkedett, s nagy vijjogás közt onnan s gyorsan mint tűnő gondolat csapott le a fölborzolt tollú bagolyra; míg egy másik hasonfajú nagy, otromba madár oldalról rohant fütyölve a megrezzent állatra, melynek azonban nem kerülte ki figyelmét, nem jött váratlanul a támadás.

Félig nyitott szárnyakkal, csüdeit meszszire előre nyújtva, hirtelen leugrott a vastag faágról s pillanat alatt hátravetve magát, csüdeit magasra emelé, gyilkos karmával védekezendő. Azonban az ölyvek, úgy látszott, jól tudták, kivel tüztek össze s tanácsosabbnak tartották, csapás helyett, csak amugy könnyedén elsiklani a hatalmas ellen fölött.

Az uhu fölállott — dühében erősen kapogva, majd megrázva, fölborzolva selymeszerű tollazatát; hosszú tollpamacsból álló füleit fölhegyezte, meg lesimitotta, és nagy sárga szemével erősen hunyorgott mindenfelé, gyilkos tekinteteket lövelve maga körül.

Visszataszító kép volt.

Egyszer egy sajátságos rekedt kiáltást hallatva, igen megdöbbenni látszott. Szemei felett a tollakat felhúzza, mereven nézett a távolba.

Uj ellenség közeledett. A messze távol-ságban egy még csaknem észrevehetlen pontot pillantottam meg; a mint közelebb jött, kivehettem, hogy az egy sólyom, még pedig galambász sólyom (*Falco communis*), a vaddús vidékek réme.

Ettől ijedt hát meg a fekete jellemű éji kalandor! Igen, mert ez a leggyülöltebb ellene.

A sólyom mind közelebb és közelebb jött gyors szárnyain, mert ép oly éles szemével már messziről megismerte gyülölt ellenségét, és egyszerre csak ott termett toronymagasságnyira az uhu felett.

Irtózatot riadalom, bódító zaj keletkezett a sólyom megjelenésekor, a mi úgy látszott korántsem a félelem, hanem inkább az öröm fékezhetlen kitörése volt.

Mintha csak erre vártak volna!

Egyszerre nagy mozgalom támadt a sokadalom között. Lázás tevékenység szállta meg mindannyit, és csak úgy folyt lefelé leirhatlan zshivajjal a sok madár.

A Pallasnak szentelt bagoly pillanat alatt körül volt véve. És csodálatos, egyszerre úgy elnémult a fekete sereg, mintha egy jól fegyvelmezett katonazenekar lett volna.

A távoli hegyoldal bükköséből, egészen tisztán kivehetőleg hangzott át egy harkály trillaszerű kopogása, s valami kis madárka síró esti dala.

Valóban Landseer esetére méltó kép terült el előttem.

A varju-sereg szétszóródva, mintegy csatárlánczot képezve vette körül a baglyot; persze illő távolban, a kellő respektust szem előtt tartva. Hanem a közelben levő fák galyai, a bokrok és a föld szintén rakva voltak velük, úgy hogy helyenkint madár madarat ért. De néma volt mindannyi, csak néhány fönt repkedő ékes vércse sólyom vijjogott torkaszakadtából.

A nagy, otromba sasölyv is ott gubbasztott egy közeli fa tetejében némán, csak a nyakát nyújtogatta lefelé olykor, a többi támadók példájára farkas-szem nézve a bagollyal.

Az uhu ezalatt fejét jobbra-balra forgatva figyelemmel kísérte elleneinek minden mozdulatát. Oda hátrált a fa törzséhez, alkalmasint, hogy a háta fődözve legyen; aztán mérgében meg-meg rázkódott, hogy csak úgy borzadózott, reszketett minden egyes tolla-szála, mintha a hideg lelte volna; fejét bevonta, nagy sárga, ijesztő tekintetű szemeit kimeresztette s haragos tekintettel meredt a támadó hitvány csöcselékre, mely, úgy látszott, megérlelte a csata tervét, mert néhány közülök — bár rendkívül gyanakodó pofával — nagy elszántan megindult a csunyául torzonkodó rabló felé, de csak lassan, oldalvást és ugrásra készen.

Ekkor az uhu dűhe tetőpontját látszott elérni.

Csunyául puhogott, köpködött, mint egy fölingerelt macska; végül pedig akkorát koppantott összecsattanó csőr-kávaival, hogy a varjak rémültükben egymás hátán keresztül-kasul igyekeztek tova kotródni a veszélyes közelből, valami sajátságos vészkiáltást hallatva.

Úgy látszott, ez jel volt a támadásra. Percz mulva irtózatot harcziadó harsant fel az ezernyi madártorokból. A folyton föntkóválygó sólyom nyilgyorsasággal röptült le a magasból s oly hirtelen csattant rá a suholyra, hogy nem maradt ideje magát hátra vetni; az ölyvek is csapdosni kezdtek minden oldalról, s oly rendkívüli gyorsaságot és erélyt fejtettek ki a támadásban, hogy szinte meglepett, lusta, ügyetlen állatoknak ismervén őket.

A károgás, vijjogás, fütyölés még erősebb lett. A varjak is elérkezettnek látták az időt, hogy komolyan megindítsák az akciót. Iszonyu leirhatlan zaj között minden oldalról neki rohantak a megrezzent, felborzalt tollú bagolynak, mely egy darabig csak állta a sarat, és rendkívüli ügyesség- és vitézséggel védekezett az ő minden oldalról ostromló, csipkedő, tépő sereg ellen, de végre engednie kellett a monstruózus tulerővel szemben. Nagy küzködés közt ugyanis sikerült szárnyait igénybevenni és felröppennie, de követve a madársereg egész gomolyától, mely még akkor se szűnt meg őt csapdosni, csipkedni, hogy csak úgy szállt a tolla.

Hanem már most én is elérkezettnek láttam az időt beleszólni a dologba. Készen tartott fegyveremet fölkapva, közibedurrantottam a menekülő bagoly körül majdnem lapdászzerű gomolyt képező sokadalomnak, melyből a csunyául megtollászott uhu — egy rakás szárnyaszegett, bukfenchező varjúival egyetemben — holtan bukott le a cserjés közé.

Másik csöveimet az épen szökőben levő galambász sólyomra sütém ki; ez ugyan nem esett le, de a göbecsek csattanása és a hulló tollak nyugtázták lövésemet.

A lelőtt baglyot kikeresve a cserjésből, a csatatérre vettem egy pillantást. Mindentitt nagy mennyiségű varjutollal volt az fedve; csak itt-ott volt néhány bagoly és ölyv-toll is. Közvetlen ama fa tövével pedig, hol a bagoly csataközben védekező állást foglalt volt: egy kiömlött belü varju feküdt, mint a lefolyt ádáz csata egyedüli áldozata.

Lótenyésztés és versenyek.

A budapesti nyári ügetőversenyeket augusztus hó 23-án és 27-én fogják megtartani. Az egyes futamok nagy díjakkal járnak. Nevezni augusztus 13-ig lehet a lótenyésztés emelésére alakult társaságnál. A nyári ügetőversenyeken több olyan ló is fog szerepelni, mely eddig nem versenyzett. Ezek tulajdonkép nem versenylovak, hanem hintóhoz használatnak. Már eddig is sok nevezés történt s így a nyári meeting nem fog a tavaszi mögött maradni.

A berlini versenyek. A július 27-én megtartott berlini versenyek eredménye a következő:

I. *Ruhlebeni díj.* 500 márka. Vadászverseny. Távoltság 3000 méter. Öt ló futott. Reitzenstein hadnagy Barfüßlein-je első; Steinbock Imperial-ja második. Könnyen tíz hosszal nyert.

II. *Wilmsdorfi gátverseny.* 1000 márka. 2000 méter. Nyolcz ló futott. Oertzen-Brigow Conqueror-ja első; Bieler Nero-ja második.

III. *Fürstenwaldi vadászverseny.* 1000 márka. 3500 méter. Négy ló futott. Bismarck gróf kapitány Reginája első; Schmetton gróf Monsieur Philippe-je második.

IV. *Nagy nyári vadászverseny.* 2000 márka. 5000 méter. Négy ló futott. Fuchs-Nordloff báró Percunos-a első; Oehlschlager bankár The Scot-ja második. Könnyen nyert két hosszal.

V. *Birkenwald vadász-verseny.* 1000 márka. 4000 méter. Négy ló futott. Kramsta kapitány Wagnere első, Köller hadnagy Monk-Lewis második. Tetszés szerint hat hosszal nyert.

Az olasz lóversenysport a legifjabb keletű az egész kontinensen, ide nem számítva Spanyolországot, a hol a lóversenyeket csak hírükből ismerik. Két évvel ezelőtt alapította a Società delle Corse Rómában, a Derby Reale-t, 24,000 lirányi díjjal, melyre 30 lovat neveztek már akkor, az idén pedig 38-at. — Az apalovak legnagyobb-részt német, olasz, francia és angol származásuak, míg az anya-lovak csaknem kizárólag olasz eredetűek. Az olasz ügetőlovak közül több már sikerrel versenyzett a magyar és osztrák ügetőversenyeken.

Vadászat és lövészet.

Rudolf trónörökös az elejtett vadakból egész muzeumot rendezett be a Hofburg négy termében. A tárlat magában foglalja mindama vadakat, melyeket a trónörökös nyolczadik éve óta elejtett.

Vidra-ebek. Migazzy Vilmos gróf vidra-ebei kezdenek ismertté lenni az országban, mióta azok az országos kiállításon, melyen Danger him, Sphynx 6 hónapos nőstény és két négyhetes kölyök-eb vett részt, első díjjal, bronz-éremmel és 100 forint tiszteletdíjjal lettek kitüntetve s mióta minden kétséget kizáró fajbeli jellegükkel a legtekintélyesebb kinológok figyelmét felkeltették, kik közül Hamvay Zoltán szerint Migazzy gróf ebei, még a vidra-eb hazájában, Angliában is díjazandóknak lennének. Több rendbeli meghívást is kapott a gróf, hogy ebeivel vidrák pusztítása által sok kárt szenvedő vidékeken rendezzen vadászatot; így kapott meghívást Lucsivnára és Erdődy grófhhoz Galgóczra.

Vidra-vadászat volt közelebb a Zsitva folyó mentén. A vadászat az Ar.-Maróthtól mintegy 5 kilométernyire fekvő Thaszár község melletti Zsitva hidtól vette a vízfolyással ellentétben, tehát Ar.-Maróth felé kezdetét. A vadászatot Heim Ottó, a Sperber lovag közbenjárásával szerződött vidra-vadász rendezte. — Részt vettek a vadászatban Danger, Joyful, Sibyll és Tasy, egytől-egyig telivér skót vidra-ebek. A nyom szimatolására Heim Ottó a nyugodt vérmérsékletű Danger-t bocsátotta szabadon, mely némán haladt a part mentében, óvatosan kerülte meg az odvas helyeket s nem maradt el egy bokor se, mely az éber eb figyelmét elkerülte volna. A többi ebeket a peczér pórázra kötözve vezette a vezéreb után. Alig haladt a vadászat egy kilométernyire, Danger hatalmas harangszerű szakgattott vonítással ad jelt, hogy nyomra akadt. A vadász szabadon bocsátja a lekötött ebeket és kezdetét veszi a hajsza a leggyorsabb iramban. A farka hangos vonítással a malompatak torkolatához ér s ott minden habozás nélkül a malompatak medrébe rohan, melyben, az üldözött vidra lábnyoma is már kivethető volt. Alig futnak azonban mintegy 100 méternyire, az ebfarka elhagyja a malomárkot s átvágtatva a réteken, a Zsitva medrébe tér, melyben tekintve a közel mult esőzéseket, a vidra biztosított buvó helyet talált. Amint a vadászok megérkeztek, az ebek már-már kivájták hatalmas karmaikkal a vidra oduját s a következő perczben a vidra kibukik, a víz alá merül és sebesen uszik, nyomában az ebekkel, a víz folyása ellen. A vidra felbukik, hogy levegőt szivjon; e perczben eldördül Heim fegyvere, s a következő perczben vér festi pirosra a víz tükrét. Még egy lövés dördül el, a vér még egyre jelentkezik a víz mentében egy odvas fatörzs gyökérzete mellől, honnan Danger hozza fel a vonagló vadat. A vidra, ha sebet kap, a víz alá száll s rendszeren a gyökérzetbe szokott kapaszkodni, hogy a víz el ne sodorja és nyoma vesszen, sok-

szor ily állapotban éri a halál s a fogazat megmeredő izomzata lehetetlenné teszi az elejtett vadnak felszínre hozatalát. *H L.*

A magyar vizslaverseny-egyesület a napokban tartott ülésén elhatározta, hogy az idei vizslaversenyeket Galanthán rendezi. Lesz egy kölyök-verseny telivér vizslakölykek számára, azután félvér vizslakölyök- és végre versenyhasználati ebek, vadászvizslák számára.

Az őzbakokat mindenféfé serényen vadászzák. Festetics Taszilo gróf, Wenckheim Rudolf és Frigyes grófok, Almássy Dénes

értékes nyereségy-tárgyat, arany serleget küldtek Insbruckba. A rendező bizottság elnöke meleg köszönő levél kíséretében tudatta az arany serleg átvételét. A magyar lövészegylet egyes tagjai mint magánemberek szándékoztak az ünnepélyen résztvenni, de a közbejött drezdai botrány következtében lemondtak szándékukról és nem mennek Insbruckba.

Tigrisekre vadászik Indiában Kégl István. Április 30-án lőtt két tigrist egy hajásban, egy hatalmas nőstényt körülbelül egy éves kölykével. A társaság, mellyel vadászik, lőtt összesen 10 tigrist, 1 párduczot, 10 medvét, szarvasokat, különböző antilopot, hiénát s egyéb nemű sok vadat. — E vadászatról Kégl István a következőket írja: A leshelyeken 2—3 órát ültünk a nap égető sugarai alatt szellő helyett forró szélben; várakozásomon felül jól állottam ki e bolond meleget és soha egészségesebb nem voltam, mint most. Ide Bombayba 20-án értem és 23-án akartam indulni Adenba s onnét a július 1-én induló hajóval Zanzibarba. Folyton gyalog kell utazni, semmiféle állatot nem lehet használni, némely vidéken oly mérges legyek vannak, a melyeket semmi állat sem áll ki, huszonnégy órára a csipés után mind eldöglik s így 60—80 négert kell majd fogadnom, a kiknek fele föl lesz fegyverezve, a másik fele pedig podgyászomat viszi s gyalog fogunk vagy 5—6 hónapig utazgatni. Roppant érdekes lesz azokon az igazán vad vidékeken járni. Főleg oroszlanok után fogunk menni, de természetesen tömérdek vad lévén ott, sok mindenfélét fogok összehalászni. A mi a veszedelmet illeti, a klima, a malazia-láz, a legveszedelmesebb.

Ira Paine sikerült arczképét találják olvasóink lapunk e számában. — A híres amerikai lövő, a kiről lapunkban már többször megemlékeztünk és a ki bámulatos lövési mutatványával a Magyar dalcsarnokban nemrég általános bámulat tárgya volt, jelenleg körutat tesz Magyarországon nagyobb vidéki városaiban. A mult hónap végén Aradon és Temesvárt produkálta rendkívüli ügyességét, jelenleg pedig Kolozsvár lövőit ejti bámulatba meseszerű ügyességével. Magyarországból hír szerint Prágába megy Ira Paine s ott egy-két

hónapig fogja magát produkálni.

Medvevadászatot tartottak mult hó 26-án a papolni erdőterületen, mely alkalommal Fekete Károly körjegyző egy 3 éves közep-nagyságu, kenderszőrű medvét lőtt.

Augusztus hónapban tilos a vadászat szarvasra, dämvadra, őzsutára, zergére, zergegidára, siket és nyirfajd-kakasra. Augusztus 15-éig nem szabad lőni: nyulat, császár-madarat, fáczánt és tűzokot.

Faithfully Yours
Chas. Ira Paine
Gróf Kreith Béla, Nák

IRA PAINE.

gróf, Széchenyi és Andrassy grófok az idén is jó eredménnyel cserkésztek. Különösen Festetics Taszilo és Wenckheim Rudolf grófok lőttek erős agancsu őzbakokat. Wenckheim Rudolf gróf egy rendkívüli őzbakot lőtt, mely erősségre az országos kiállításban látható legjobb őz-agancsal vetekedhetik.

Az insbrucki osztráklövészünnepélyre, mely augusztus 5-től egész 17-ig tart, a magyar lövészegylet egyes tagjai is kaptak hivatalos meghívót. E figyelem viszonzásául

→ **Vadászmester**, körvadász vagy **urasági vadász** állást keres egy szakember, ki kisebb erdőterületen **független kezelő erdész** is lehet. Az illető a vadászati mesterséggel kapcsolatos mindennemű dologhoz alaposan ért és bár nem akadémiai, de azért igen **képzett erdész**. 36 éves, nős, gyermektelen. — **A vagyonos arisztokraczia** figyelmét a Szemle szerkesztősege bátran föl hívja az itt ajánlkozóra, ki nemcsak szak-képzettsége, tiszta jelleme és finom modoráról, de kiváló műveltségéről és szakmája irodalmában való kitünő jártasságáról is ismert a nagy közönség előtt és előttünk különösen, mert lapunknak, a Szemlének kedvelt dolgozó társa. Bővebb értesítést ad a Szemle szerkesztősege. Budapest, lövészetesza 5.

Atletika.

— Rovatvezető: *Vermes Lajos.* —

A palicsi nagy versenyek, melyeket a szabadkai tornaegyesület rendezett, augusztus hó 2-án folytak le szokatlanul tömeges részvétel és nagy érdeklődés mellett. A versenyek reggel 6 órától estig szakadatlanul tartottak és a *bajnoki célversennyel* vették kezdetüket, melyben Balogh Dezső érkezett be elsőnek, a 15 km.-nyi pályát 55 p. 2 mp. alatt téve meg. Következett az akadály *vasparipa-verseny* ugyancsak 15 kilométernyi pályán, mely az esőzés folytán süppedékes volt. Négy versenyző közül elsőnek Vuits István érkezett be 50 p. 11 mp. alatt. A nemzetközi *gyorsuszásban* 13-an vettek részt 100 méteres pályán. *Rohonczy Aladár* 1 p. 32 mp. alatt elsőnek beuszva aranyérmét és a szabadkai hölgyek díját nyerte. Bajnoki távuszásra öten indultak, kik közül *Schwanda* Guszta magára maradván, a 3000 méternyi pályát 1 óra 23 perc alatt uszta meg és *bajnokjelöltséget*, aranyérmét és tisztelet díjat nyert. *Akadály-uszáson* fél kilométeres pályán öt akadályon áthaladva, öt versenytárs közül ismét Rohonczy Aladár lett. Délután a fürdő parkban ezrekre menő szép közönség jelenlétében folytatták a versenyeket sulydobásban *Vermes Nándor* 3 méter magasságot dobva győzött. Ezután még vasparipa-, futó-, vívó-, ugró-, torna- és vigaszversenyek tartottak egész alkonyatig, majd lakomáhozült a társaság, melynek végeztével kedélyes táncvigalom zárta be a sikerült napot.

Második nap.

Viadori ugró versenyekben ezuttal második küzdelemben *Vermes Nándor* magas és rudugrásban leverve versenytársait, díjként a viador-czimet nyerte; második *Iványi Mihály*. *A vasparipa lassu versenyben* a 100 méteres pályán Vuits István lett győztes, mint a ki legutoljára érkezett be. *A nemzetközi síkversenyben* nyolczan mérkőztek. Táv. 1609 méter. Győztes az, ki 4 p. 45 mpercen belül ér célhoz. Versenyzők pályabíró téves jelzése folytán egy körrel kevesebbet tettek. Elsőnek Kövy Béla 4 p. 26 mp. alatt tette meg a pályát. Matkovits János másodiknak 4 p. 36 mp. alatt érkezett. A díj szabálytalanság daczára kiadatott. *Viadori torna versenyekben* Kükemezey és Ruh lettek győztesek. *Szabad-tornázásban* Moser György vitte el a babér- és cserkoszorút. Második Nagy Sándor, harmadik Iványi. *Gyalogolásban* 3000 mé-

teres távon Kövy érkezett elsőnek, a pályát 16 p. 25 mp. alatt járva meg. 75 mperczzel később Kükemezey ért célhoz. *A műgyakorlatokon* (vasparipán) versenytárs hiányában Vuits egyedül pályázott. Versenyen kívül *Vermes Lajos* nyújtott érdekes mutatványokat. *Vigaszversenyben* 100 méteres pályán Iványi győzött.

A budapesti kerékpár-egyesület elhatározta, hogy a kerékpár verseny-pályának fentartási költségeihez a maga részéről is hozzá akar járulni s e célból 125 darab egyenkint 20 frt értékű részvényt bocsát ki, melyeknek száma évenkénti kisorsolás és visszafizetés által kevesbítetteti fog. A részvényekre nyomban aláírást nyitottak, még pedig oly szép eredménnyel, hogy az eddig fölmerült kiadások máris fedezve vannak s még csak néhány részvény maradt fön. A szeptemberi nemzetközi kerékpár-verseny propozícióit egy szűkebb bizottság fogja kidolgozni, s már legközelebb nyilvánosságra hozza, annál is inkább, mert külföldi kerékpározók már több ízben kértek felvilágosítást.

A magyar vasparipázók Drezdában. A budapesti kerékpár-egyesület tagjai, kik jul. 11-én indultak Budapestről, 19-én délelőtt fél 10 órakor érkeztek meg Drezdába. 849 kilométert 8 egynegyed nap alatt tettek meg, a pihenést is beleszámítva. A prágai velocipedisták a magyar vasparipázók tiszteletére ünnepélyt rendeztek. Drezdából 22-én este indultak Berlin-Hamburgon és Hannoveren keresztül Budapestre.

Bajnoki uszóverseny volt a Dunán közelebb. A versenybíró tisztét Boneza Miklós vitte; a versenybírószág a következőkből alakult: Asbóth Jenő, dr. Koller Károly, Dáni Vilmos, Takács Gyula, Pröckl Leó, térmérő Planer Gyula, indító Kiticsán Zsiga. A versenyre négyen neveztek: Kubik Béla bajnokjelölt, Schwanda Emil, Gayer József, Gayer Emil, mindanégyen indultak. Távoltság 4000 méter, érkezési pont a Margitsziget felső nyulványa. A versenyzők 4 óra 37 perczkor indultak, s a következő sorrendben érkeztek be: Kubik Béla 5 óra 17 perc, 36 mp., Schwanda Emil 5 óra 18 perc 50 mp., Gayer József 5 óra 19 perc, 20 mp., Gayer Emil a pálya felén feladta a versenyt.

A Stefania Jacht-egylet vitorlaversenye erős északi szél mellett kezdődött július hó 26-án a Balatonon. Indult a Hableány (vezette Nádasdy Ferencz gróf), Vészmadár (vezette Károlyi László gróf), Olyan nincs (vezette Esterházy Mihály grót), Jolántha (vezette Inkey István). Elsőnek érkezett be a Hableány, másodiknak a Vészmadár, barmadiknak Jolántha, negyediknek «Olyan nincs». Ugyanaz nap délután három hat tonnák aluli vitorlás mérkőzött 10 kilométeres pályán 3 szögben egyszer megkerülve. Indulás 3 óra 33 p. 15 másodperczkor. Sikraszállt «Arany ember» — (vezette Zichy Antal gróf), «Sárga rózsza» (vezette Miháلكovics Tivadár) és «Ilona» (vezette Ádám Károly). Elsőnek érkezett «Arany ember», másodiknak érkezett Sárga rózsza, harmadiknak «Ilona» következett.

Fölkérjük mindazokat, kik lapunkat bármily ügyben fölkeresik soraikkal, hogy levelüket nevek említése nélkül a «Szemle szerkesztőségéhez» czimezzék.

Zarándy A. Gáspár. Kreith Béla gróf.

ÁLTALÁNOS SZEMLE.

UDVAR és ARISZTOKRACZIA.

Gasteinból írják július 27-iki kelettel: Hohenlohe herceg, az ujonnan kinevezett elzász lothringeni kormányzó tegnapelőtt este ide érkezett. Utazásának kettős célja volt: be akarta mutatni magát új minőségében a császárnak, és meglátogatni nejét, ki a fürdőt már régebb idő óta használja. A császár, ki vasárnap a rossz idő miatt nem sétált, 11 órakor elment az evang. templomba s tiszteletet hallgatott. Ezután két óráig tartó kihallgatáson fogadta Hohenlohe herceget Délután fél 3 órakor viszonzta a császár a herceg látogatását és háromnegyedórát töltött nála. Az udvari ebéden részt vett Fürstenberg bibornok és Hohenlohe herceg. A Lehdorff villában es e soirée volt színelőadással, melyről a császár 10 és fél órakor tért haza a fürdőkastélyba. — A császár egészségi állapota kitünő.

József főherceg leányainak Szent-István napján kisorsolandó kézimunkáiból, a Klotild szeretetház és Mária-Dorottya-egylet javára július 31 ig 4715 postautalvánnyal összesen 15,278 forint folyt be a magyar általános hitelbanknál. A szeretetház tükárságához eddig 4607 gyűjtőív vagyis diszalbulap érkezett vissza 21,432 sajátkezű névaláírással ellátva. A szeretetház elhatározta, hogy a hazai közönség áldozatkészségének ez impozáns nyilvánulását egyletében is meg fogja örökíteni és pedig egy egészen új módon. A tziel Béla báró indítványára határozatba ment, hogy a hitelbankhoz beérkezett összes postautalványszelvények, kemény papirlemezekre ragasztva és díszes keretekbe illesztve, a Klotild szeretetház helyiségeinek feldíszítésére használtassanak fel, nemkülönben a főhercegnőknek átnyújtandó diszalbulapokon előforduló összes nevek betűsorban kiíratván, keretekbe helyeztessenek és az egylet helyiségeiben felfüggesztessenek.

Károly Lajos főherceg m. hó 25-én meglátogatta a Klagenfurtól egy órányira fekvő Welden fürdőt, miután ugyanaz nap reggel Klagenfurtban megnyitotta a kiállítást. Félőrai ott időzés után a főherceg ismét elutazott.

Mária Valéria főhercegnő e hó 1-én kisebb kísérettel 8 napi időzésre Salzburgba utazott, hogy onnét a környéken kirándulásokat tegyen. A főhercegnő Insbruckba való utazásáról szó sincsen. Ép így légből kapott az a hír is, hogy a királyné Gasteinból Zell am See-re megy.

Beatrice angol hercegisasszony esküvője. Viktoria angol királynőnek most már nincs több hajadon leánya, a legifjabb is férjhez ment. A vőlegény az esküvő napján felséges anyósától a térdszalag-rendet és a királyi fenség czimet kapta. Érdekes az angol udvar etiketteje, hogy az új házások Honeymoonj, mézesnapjai nem tartanak tovább negyvennyolcz óránál, s hogy e rövid idő alatt a királynő egyizben velük költi el a luncheon. Beatrice hercegnő különben nem hagyja el anyját, s egyelőre nem lesz külön háztartása. A német trónörökösne és férje kivételével a királynő valamennyi gyermeke, veje, menyje és unokája jelen volt az esküvőn. A berlini udvar távolmaradása Londonban nagy feltűnést keltett. Beszélnek, hogy ott nem voltak megelégedve a pártival s kerülni akarták a találkozást a darmstadti sógorral.

Fejérváry Géza báró honvédelmi miniszter e hó 2-án a reggeli vonattal Nagybecskerekbe érkezett. Délután hivatalos vizsgálat tartatott. Délben a miniszter tiszteletére Tallián alispánnál nagy ebéd volt.

Andrássy Gyula gróf jelenleg Sinaiában időzik, mint a román király vendége.

EGYHÁZ.

Nina bibornok, a bibornoki kollégium egyik legjelesebb tagja, m. hó 26-án meghalt. Lorenzo Nina bibornok Recanatiban, Ancona mellett, 1812. május 12-én született. Filozófiai és teológiai tanulmányait szülővárosának szemináriumában végezte, a római egyetemen pedig teológiai fokot nyert. 1835-ben pappá szenteltetvén, legelőször Mons. Di Pietro, a Rota auditorának titkára, azután fokozatosan a zsinatok kongregációjának auditora és titkára lett. Ez állomásában annyira kitűnt, hogy Amat bibornok, a római anyaszentegyház alkanczellárja auditorrá választotta meg. Kinevezetvén a szent Péter bazilika kanonokává, IX. Pius pápa több alkalomból különféle kényes természetű ügyek elintézésével bízta meg, s ügyességének elismerésül a szent Officium asszesszorává nevezte ki. Volt azután az 1869-iki vatikáni zsinat előkészítő bizottságának tagja, a Segnatura referendáriusa, apostoli protonotárius, a Ritusok kongregációjának konzultora, s a szent Apollinárról nevezett pápai liczeum prefektusa. 1867. május 12-én bibornoki méltóságra emeltetett, s Franchi bibornok helyébe 1878. augusztus havában államtitkárrá nevezetett ki. Ugyanakkor apostoli prefektussá és a szentszék javainak adminisztrátorává lett. Ez időben sokat működött a Szentszék és az Oroszország, valamint a Poroszország közti diplomáciai viszony javításán.

HADSEREG.

Hírek a hadseregből. Ruiz de Rosas Károly lovag altábornagy, a 33. gyalog hadosztály parancsnoka, nyugállományba lépett és a Lipót-rend lovagkeresztjét kapta; Reicher József vezérőrnagy, az I. gyalog dandár parancsnoka, nevezetett ki helyette a 83. gyalog hadosztály parancsnokává; Fux Otto vezérőrnagy, a 48. gyalog dandár parancsnoka, hasonló minőségben az I. gyalog dandárhoz helyeztetett át és Bonn Dániel lovag a 75. gyalogezred parancsnoka a 48. gy. dandár parancsnokává nevezetett ki és a 75. gy. ezred parancsnokává Theuerkauf Rudolf lovag ezredes a tiroli vadász ezrednél. A nyugállományba átvétettek: grunenwaldti Haasz Vincze ezredes a 6. sz. gyalog ezredben; Baumgartner ezredes a ménesszakban, ki ez alkalommal a tiszteletbeli vezérőrnagy jellegét kapta, — továbbá Janota Róbert alezredes az 56. gyalog ezredben és Haffner Lajos őrnagy, testőrőrmester az arcier-testőrségnél s ez utóbbi ez alkalommal a tiszteletbeli alezredes jellegét kapta.

Halálos párbaj folyt le mult hó 26-án Debreczenben Kornai Frigyes huszárőrnagy és Czerlien, a gróf Pálffy nevét viselő huszárezred ezredese közt. Az ezredes golyója homloka alatt találta Kornait, a ki néhány perc múlva megszűnt élni. A nagy feltűnést okozott párbajra hír szerint Kornai egy ártatlan megjegyzése adott alkalmat.

IRODALOM.

Gróf O'Donell szül. Tarnóczy Malvín urnőnek «A férfi gyűlölő» című dalművét e hó 12-én adják a gyapju-utcai színházban.

A «Kis Lexikon» 4-ik fizete megjelent Dickin-son tól Gaviál-ig terjedő tartalommal s Tengerészet Sziklák — Építészeti művek és Ragadozó állatok című mellékletekkel. Ajánljuk olvasóink figyelmébe. Előfizetés (a 12 fizetből álló teljes munkára 3 forint), a «Pallas» irodalmi és nyomdai részvénytársaságnál eszközölhet, egy-egy fizet (kapható minden hazai könyvárusnál) 30 kr.

MŰVÉSZET.

A «Harmonia» magyar zeneművészek részvénytársulata közelebb tartotta Bartay Ede elnökle-
te alatt rendes évi közgyűlést, melyre 519 részvényt

tettek le. Az évi jelentés szerint a zongoragyár sok költségbe került s a többi üzletágak tiszta hasznát majdnem egészen fölemésztette, noha a mult évben gyártott zongorák — szám szerint 60 — mind elkelték. A közgyűlés Bartay Edét tiszteletbeli örökös elnöknek és Müller Vilmost társulati elnöknek választotta meg.

SZÍNHÁZ.

Bianchi Bianka es. kir. kamaraénekesnő, a bécsi udvari opera első koloratúr énekesnője vendégszerepel jelenleg operánknál, nagy sikerrel. A művésznő a «Lammermorii Lucii»-ban lépett föl először s a szöveget tiszta kiejtésű magyarsággal énekelte. Az igazgatóság hír szerint szerződést kötött a művésznővel, melynek értelmében évenként három hónapon át volna a magyar operaház állandó vendége. A művésznő augusztus hó folyamán összesen nyolcz ízben fog föllépni «Lucia», «Rigoletto», «Alvajáró», «Sevillai borbély», «Traviata», «Hamlet» és «Északcsillaga» operákban. Lucia, Rozina és Ofélia szerepeit magyarul éneкли. «Hamlet» és «Északcsillaga» ez alkalommal kerülnek színre először a m. kir. operaházban.

KIÁLLITÁSI HIREK.

Franciaiak Budapesten. Ama 39 francia közt, a kik kiállításunkat meglátogatják, hír szerint a következő notabilitások lesznek: Lesseps, Ulbach regényíró, a nemzetközi irodalmi társaság elnöke, Francois Coppée, a híres költő, Lermina regényíró, az irodalmi társaság titkára, Ebling másodtitkár, Louis Ratisbonne szenátor, Dante-fordító, Alphonse Pages tanár, Badin, a Nouvelle Revue segéd szerkesztője, Daubrée akadémikus, Abraham Dreyfuss vigjátékíró, E. Yung, a Revue politique et littéraire főszerkesztője, Tony Róbert, Fleury festő, a művészeti társulat a'elnöke, Lichtenstein alezredes, Grévy hadsegéde, Delibes, Massenet zeneszerzők, Emile Blavet, az opera vezértitkára, Escalier építész, Pozzi orvos, Hengel zenekiadó, Paul Ollendorf műbíró, a szépművészetek miniszteriumának titkára, Georges Clarin, Gaston Berardi, az Independance Belge szerkesztője, Felicien Rops akvarell-festő, Gouzien, Lockroy, Viktor Hugo unokája, Georges, Naquet szenátor, Lévy zeneműkiadó, Bernard, Grévy unokaöccse, Durand, Ulbach veje. A vendégek itt időzésének programja a következőleg van megállapítva. Érkezés aug. 9-én. Az ünnepies fogadtatás után, mely a hajókiállásnál történik, elszállásolás hotelekben, s este 7 órakor 60—70 személyre szűkebb ebéd a Frohnerben.

Hét-ön, augusztus 10-én d. e. 10 órakor az irói körben jönnek össze a vendégek, honnan viasreggeli elköltése után az Andrássy-uton át bérkocsikon a kiállításba hajtának. Este a nemzeti színházban diszeldadás Dreyfuss egy vigjátékával. Előadás után az irói kör által a nemzeti muzeum oszlopesarnokában soirée adatik, hideg ételekkel. Kedden, augusztus 11-én helyi kirándulások lesznek a város nevezetességei megtekintésére. Este diszeldadás az operában, hol Massenet «Herodiás»-ból adnak elő egy részt, s Delibesnek egy darabját. Szerda, augusztus 12-ke szabad nap, melyet a vendégek valószínűleg a kiállításnak szentelnek. Este a kiállítás területén a főváros bankettje. — A következő napok kirándulásokra lesznek főtartva, nemcsak a főváros környékének, hanem az országnak is megtekintésére. Tervben van Mezőhegyes, Szentés, Szeged, Dobsina, Tátrafüred. — A költségekhez való hozzájáruláskép a főváros hatezer forintot szavazott meg.

A milliomodik kiállítási belépti-jegy. Az országos bizottság elhatározta, hogy a kiállítás ama látogatója, ki a milliomodik belépti-jegyét váltja, tisztelet-ajándékot fog kapni. A tiszteletajándék 100 drb kiállítási sorsjegyből fog állani, melyet a

milliomodik belépti-jegy váltója, mindjárt a jegyváltás alkalmával kezéhez kap. A módozatokra nézve határozatba ment, hogy azon a napon, melyen a milliomodik jegy minden valószínűség szerint kiadatni fog, a kiállítás összes bejáratai és pénztárai bezáratnak s a főbejárat és ennek baloldalan lévő pénztár marad nyitva. Ez utóbbiban háromtagu bizottság fog ülni s a milliomodik jegy kiadását háromszoros kürtjelzés fogja tudatni a közönséggel. A milliomodik jegy minden valószínűség szerint már augusztus hó 10—20-ka között fog kiadatni.

Tartalom: Vendégeink. — A nemesség képződése. II. — Kozmopolita iány a költészetben, írta Reviczky Gyula. — A négerek arisztokracziája, írta A. D. V. — Magyar ezimerkönyv. — Laffert Antal báró, írta E. Gy. — Szépirodalom: A völgy ölen (vers), írta Lévy Sándor. — A pontosság. — Egy szegény leány története, írta Ba'azs Sándor. A belélet Franciaországban, I. írta Neczpáli Justh Zsigmond. — Közgazdaság: Magyarország mezőgazdasága, írta —y —ó. — Sport: Az erdő csendéletéből, írta Lakatos Károly. — Lótenyésztés és versenyek. — Vadászat és lövészet. — Atletika. — Általános szemle. Udvar és arisztokraczia. — Egyház. — Hadsereg. — Irodalom. — Művészet. — Színház. — Kiállítási hírek.

Képek: Lesseps Ferdinánd. — Velencei halász. A zárda romjai. — Hazatérő munkások. — Az életmentő. — Ira Paine.

Kiadótulajdonosok: Gr. Kreith Béla és Zarándy A. Gáspár.

Hirdetések

Steinbach Sándor

kárpitos, diszitő és butorgyáros

Budapesten,

Ferencz-József-tér 6. sz.

az Európa szállóval

és láncziddal szemközt.

Több száz szoba asztalos- és kárpitos-butor folytonos készletben van.

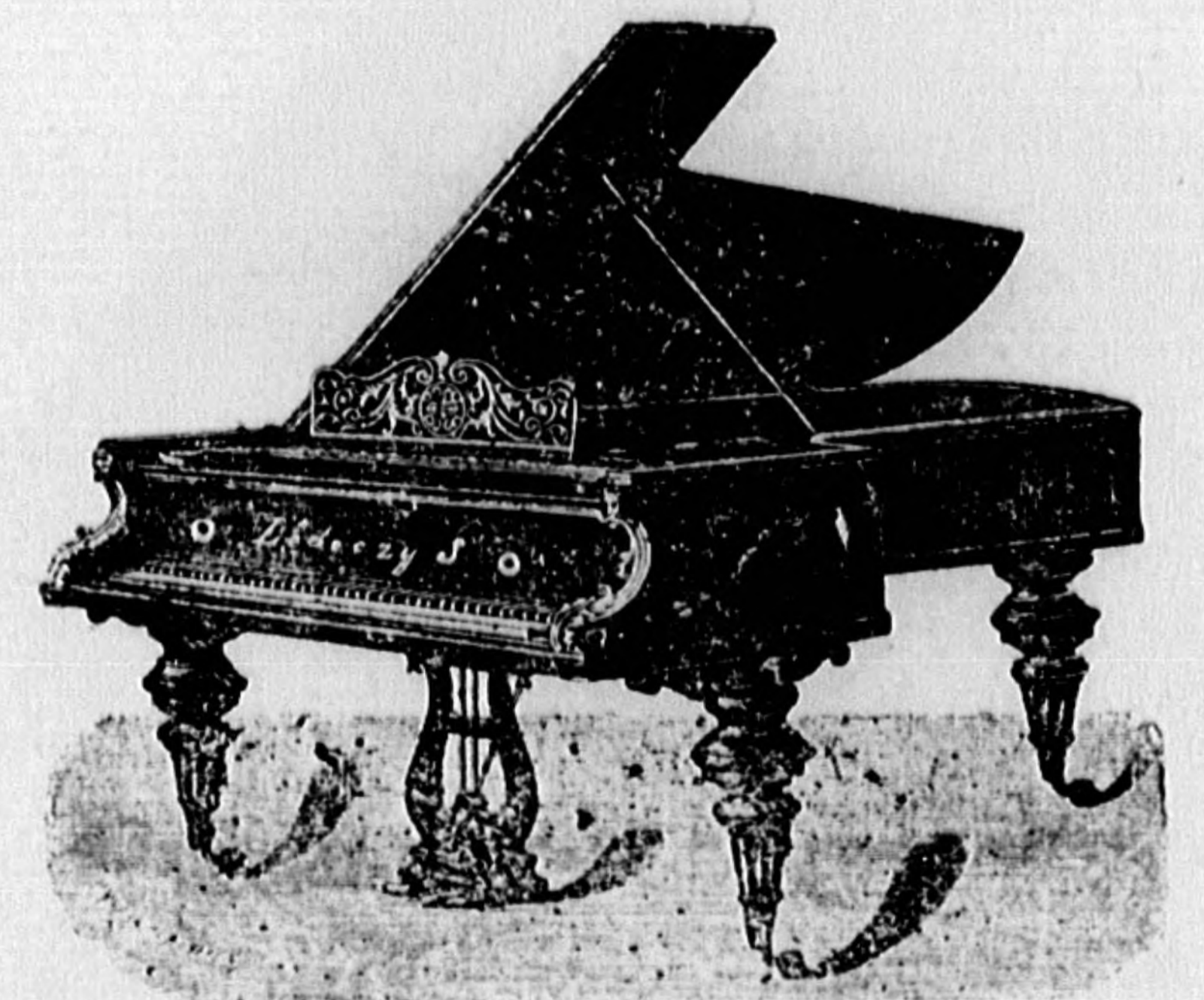
Képes árjegyzék ingyen.

Fióközlét: KECSKEMÉTEN.

LÉDECZY SÁNDOR

zongoragyáros

hatvani-utca 8. szám

ajánlja a mai válogatott igényeknek megfelelő és dűsan felszerelt zongoráit a n. é. közönség becses figyelmébe. Külföldi és saját gyártmányu hangverseny-, ugyszintén rövid u. n. stuz zongorák a legjobb minőségben és jutányos áron kaphatók. Javitások és hangolások elfogadtatnak és vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt pontosan teljesítetnek.

Id. Müller J.

ürmös-kivonata

Kapható:

Budapesten, IV. rostély-u. 5. sz.

tea és finom sütemény-sütődeben

az «arany percz»-nél

valamint az előbbkelő fűszerárusoknál.

Használati utasítás

a legjobb minőségű ürmös előállítására, mely minden időben elkészíthető és az egészségnek igen hasznos.

Mint hogy a legtöbb ürmös-készítők az édes anyagot musttal helyettesítik, úgy hogy az ily ürmös elvezése fejfájást és más kellemetlen bajokat okoz, minden ürmös-barátnak és nagyobb vendéglők tulajdonosainak évek óta megjobbitott.

Ürmös kivonatomat

a legmelegebben ajánlhatom.

1 iteze vörös borra 4 lat törött cukor és az ürmös-essenciából 4 kávéskanállal, hölgyeknek 1 lat cukorral több vétetik.

Ez a keverék

a legjobb és legegészségesebb ürmöst adja.

A ki egyszer essenciából készült ürmöst élvezett, soha más ürmöst nem iszik.

Vendéglő-tulajdonosok, kik ürmöst akarnak készíteni, 8 iteze borra egy palackk essenciát és egy font törött cukrot vegyenek bele, mely a legjobb ürmöst adja.

Essenciám évek hosszaiig eltehető.

NB. Gyomor-elgyengülés, rossz étvágykor és görcsöknél, 1 vagy két kanállal ezen essenciából bevéve, a legjobb hatással van.

Legujabb időben ezen essenciával

a hideglelés ellen

kísérletek tétettek, és mint csodálatos jó gyógyszer bebizonyult.

Utazóknak - kik olyan vidéken utaznak, hol rossz bor vagy rossz víz létezik, ezen essenciám elkerülhetlen szükséges

Egy falusi iskolában se hiányozzék ezen essenciám midőn rendszeren a gyermekek betegségei romlott gyomortól erednek és 1 kávéskanállal ezen essenciából beadva a gyermeknek segítve van.

Minden nagyobb gyári és egyéb műhelyeknek essenciám mint kellemes gyógyszert ajánlhatom.

Essenciám egy házban se hiányozzék, különösen falun, hol orvosi segély nem oly gyorsan található.

Egy palackk ára használati utasítással együtt 50 kr.

Legkisebb küldemény 6 palackk.

Egy 1 itezés palackk ára 1 frt. 80 kr.

Egy 2 itezés palackk ára 3 frt. 50 kr.

(Utánözás ellen!)

Csak az az essencia az én gyártmányom, hol a palackkon névem be van öntve.

BUDAPESTI KALAUZ.

BANKOK ÉS HITELINTÉZETEK.

Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár központi osztály V. Dorottya-u. 4. budai osztály II. ker. Fő-utca 2. józsefvárosi osztály VIII., Kerepesi ut 69. sz.

Budapest III. ker. takarékpénztár III. ker. Lajos-utca 221.

Budapesti iparbank V. ker. József-tér 9.

Első osztrák takarékpénztárral egyesült általános ellátási intézet magyarországi képviselősege V. Dorottya-u. 8.

Első viszonylagos takaré- és segélyszövetkezet VII. ker. Dohány-u. 3.

Kereskedelmi takaré- és hitelszövetkezet V., Gizella-tér 2.

Kisbirtokosok országos földhitelintézete IV., Károly-körút 10.

Központi ipartársulati hitelintézet IV. ker. Váci-u. 8.

«Lipót» takaré- és hitellegylet VII., Király-u. 39.

Magyar általános hitelbank V. ker. Nádor-u. 12.

Magyar általános takarékpénztár-részvénytársaság V. József-tér 8.

Magyar földhitelintézet V., Bálvány u. 7.

Magyar jelzálog-hitelbank V. ker. Erzsébet-tér 9.

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank V., Dorottya-u. 8.

Magyar országos bank részvénytársulat V., Nádor u. 9.

Magyar országos központi takarékpénztár IV., Bécsi-u. 4.

Osztrák földhitelintézet IV. ker. Bécsi-u. 5.

Osztrák magyar bank V. ker. József-tér 2.

Pesti hazai első takarékpénztár egyesület V., Egyetem-u. 2.

Pesti magyar kereskedelmi bank V., Dorottya-u. 1.

BIZTOSÍTÓ INTÉZETEK.

Adriai biztosító társulat es kir.sz. IV. Váci-u. 9. saját házában.

Anker élet- és járadék-biztosító társaság V., Gizella-tér 6.

Assicurazioni Generali biztosító intézet V., Dorottya-u. 10.

Azienda osztr. francia elemi és baleset-biztosító társaság magyarországi képviselősege IV., Hajó-utca 2.

Első magyar ált. biztosító társaság Budapest IV., Vigadó tér 1. saját háza.

Foncière Pesti biztosító intézet V., Sas u. 10.

Gresham életbirt. társaság magyarországi fiókja V., Ferencz-József-tér 5. és 6.

Magyar-francia biztosító részvénytársaság IV., Városház-tér 1.

SZÁLLODÁK.

Angol királynő IV. ker. Deák-Ferencz-u. 1. sz.

Aranysas IV. Ujvilág-u. 3. sz.

Grand Hôtel Hungaria IV., Hid-utca 1.

Erzsébet királyné IV., Egyetem-utca 5.

Európa szálloda V., Ferencz-József-tér 7.

Fehér hattyu VII., Kerepesi-ut 4.

Fehér ló VIII., Kerepesi-ut 15.

Frohner szálloda V. ker. Nádor-utca 22.

István főherceg V., Akadémia-utca 1.

London városa VI. ker. Váci-körút 65.

Magyar király V. ker. Dorottya-utca 2.

Nemzeti szálloda IV. ker. Váci-utca 20.

Orient-szálloda VII., Kerepesi-ut 42.

Pannonia szálloda VIII., Kerepesi-ut 7.

Páris városa VI., Váci-körút 25.

Széchenyi szálloda II., Lánchíd-utca 12.

Tigris szálloda V., Nádor u. 5.

Vadászkürt szálloda IV., Kis hid-utca 5.

FÜRDŐK ÉS FORRÁSOK.

Császárfürdő III. Zsigmond-u. 31.

Dianafürdő V., Ferencz-József-tér 3.

Gschwindt-féle fürdőintézet VIII., Üllői-ut.

Ráczfürdő természetes forrás és gőzfürdő I., Hadnagy u. 2. és 4.

Rudasfürdő természetes forrásfürdő I., Rudasfürdő-tér 5. 6.

Lukácsfürdő III., Zsigmond u. 31.

Margitszigeti fürdő Margitsziget.

Sárosfürdő I., Gellért-rakpart 40.

KÖZLEKEDÉSI INTÉZETEK.

Ferencz-csatorna gőzvontatási vállalat V., Mária-Valéria u. 10.

Osztr. államvasut társulat magyar vonalnak üzletvezetősege VI., Teréz-Körút 50.

Első os. kir. szab. dunagőzhajózási társaság forgalmi igazgatóság V., Rudolf rakpart saját ház.

Magyar észak-leti vasut II. ker. Lánchíd-u. 1.

Magyar királyi államvasutak VI., Andrássy-ut 87.